

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2017 m. vasaris

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	4
ATPK 26 straipsnio 2 dalies, 210 straipsnio 1 dalies taikymas	4
<i>Dėl transporto priemonės konfiskavimo kontrabandos byloje</i>	4
ATPK 130 straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl ATPK 130 straipsnio 1 dalies taikymo</i>	5
ATPK 171³ straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl ATPK 171³ straipsnio 1 dalies taikymo</i>	5
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	6
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	6
BK 100 straipsnio taikymas	6
<i>Dėl užpuolimo, nukreipto prieš civilius gyventojus, požymio ir didelio masto bei sistemingo požymių</i>	6
BK 182 straipsnio 2 dalies taikymas	7
<i>Dėl panaudotos apgaulės teikiant magijos pobūdžio paslaugas</i>	7
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	8
BPK 20 straipsnio taikymas	8
<i>Dėl slaptoms operatyvinėms ir procesinėms prievartos priemonėms keliamų reikalavimų</i>	8
III. CIVILINĖS BYLOS	9
Asmenys	9
<i>Dėl asmens, laikinai einančio uždarnosios akcinės bendrovės vadovo pareigas, skyrimo</i>	9
<i>Dėl palūkanų normos nustatymo pagal CK 6.872 straipsnio 1 dalį, nesant paskolos sutarties šalių susitarimo dėl periodiškai keičiamos fiksuotųjų palūkanų normos keitimo kriterijų ir mechanizmo</i>	11
<i>Dėl įmonės akcininkų atsakomybės pagrindų, kai akcininkai nevykdo Akcinių bendrovių įstatymo 38 straipsnio 3 dalyje, 59 straipsnio 9 dalies 2 punkte, 10 dalyje nustatytų pareigų</i>	11
Daiktinė teisė	12
<i>Dėl butų ir kitų patalpų savininkų balsavimo raštu</i>	12
<i>Dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių finansinio užtikrinimo susitarimo galiojimą ir vykdymą finansinio įkaito gavėjo bankroto atveju, aiškinimo ir taikymo</i>	13
Prievolių teisė	14
<i>Dėl actio Pauliana sąlygų aiškinimo ir taikymo, kai šiuo pagrindu ieškinį reiškia kreditorius, kuris tuo pat metu yra ir savo skolininko skolininkas</i>	14
<i>Dėl actio Pauliana ir civilinės atsakomybės bei nepagrįsto praturtėjimo santykio, kai pripažinus negaliojančiais atsiskaitymų sandorius bankrutuojanti bendrovė papildomai reikalauja iš įmonės, su kuria buvo atsiskaityta pažeidžiant eiliškumą, sumokėti palūkanas už naudojimosi pinigais laikotarpį</i>	15
<i>Dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių teismo teisę mažinti sutartines netesybas, aiškinimo ir taikymo</i>	16
<i>Dėl CK 6.102 straipsnio 2 dalyje nustatyto draudimo perleisti reikalavimą</i>	16
Deliktų teisė	17
<i>Dėl CK 6.272 straipsnio aiškinimo ir taikymo, sprendžiant dėl ikiteisminio tyrimo pareigūno ir prokuroro veiksmų</i>	17
Viešieji pirkimai	18
<i>Dėl viešojo kelionių organizavimo paslaugų pirkimo sąlygų, susijusių su 0 Eur vertės pasiūlymų vertinimu, teisėtumo ir Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacijų galios</i>	18
<i>Dėl perkančiosios organizacijos teisės nustatyti reikalavimus tiekėjams turėti teisę verstis veikla ir pateiktų pasiūlymų atitikties jiems vertinimo</i>	19
<i>Dėl perkančiosios organizacijos pareigos atmesti tiekėjo, kuris pateikė melagingus duomenis apie kvalifikacijos atitiktį nustatytiems reikalavimams, pasiūlymą</i>	20
Draudimo teisė	21
<i>Dėl transporto priemonės savininko (draudėjo) teisės reikalauti, kad draudikui grąžintą draudimo išmoką, kaip jo patirtus nuostolius, atlygintų transporto priemonę vairavęs dėl eismo įvykio kaltas asmuo</i>	21
Civilinio proceso teisė	21

<i>Dėl šalių sutartimi nustatyto ginčų sprendimo priskirtinumo teismo ar arbitražo kompetencijai aiškinimo</i>	21
<i>Dėl civilinės bylos medžiagos pripažinimo nevieša</i>	22
<i>Dėl CPK 56 straipsnio 3 dalyje nustatyto fizinio asmens atstovavimo pagal pavedimą teisme</i>	23
<i>Dėl ekspertizės išlaidų paskirstymo šalims (CPK 93 straipsnio 2, 4 dalys)</i>	24
<i>Dėl procesinių dokumentų įteikimo taisyklių pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse</i>	24
Bankroto teisė	26
<i>Dėl tyčinio bankroto kriterijus reglamentuojančių [BĮ] 2 straipsnio 12 dalies ir 20 straipsnio (2013 m. balandžio 18 d. įstatymo Nr. XII-237 redakcija) aiškinimo bei taikymo</i>	26
Intelektinės nuosavybės teisė	26
<i>Dėl Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 86 straipsnio 3 dalies (2006 m. spalio 12 d. įstatymo Nr. X-855 redakcija) galimo prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams</i>	26

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ATPK 26 straipsnio 2 dalies, 210 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl transporto priemonės konfiskavimo kontrabandos byloje

Apžvelgiamoje administracinio teisės pažeidimo byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl automobilio, kuriuo buvo gabenta kontrabanda, konfiskavimo.

Vilniaus rajono apylinkės teismo 2016 m. liepos 8 d. nutarimu S. N. pagal ATPK 210 straipsnio 1 dalį nubausta bauda be transporto priemonės konfiskavimo už tai, kad ji, vykdamą automobiliu, kurį vairavo jo savininkė N. N., iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvos Respubliką, nedeklaravusi ir nepateikdama muitinės kontrolei, per valstybės sieną gabeno 815 pakelių cigarečių su Baltarusijos Respublikos banderolėmis. Vilniaus apygardos teismo 2016 m. rugsėjo 2 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo nutarimas pakeistas pritaikant S. N. ATPK 210 straipsnio 1 dalyje numatytą papildomą administracinę nuobaudą – automobilio konfiskavimą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad administracinė atsakomybėn patraukta ne automobilio savininkė, o keleivė, padarė išvadą, kad turtas (automobilyje rastos cigaretės) buvo motinos (S. N.) nuosavybė ir nebuvo perduotas kokiu nors būdu N. N., todėl pagrįstai konfiskuotas iš turto savininkės S. N. Tuo tarpu automobilio, kuris apeliacinės instancijos teismo buvo pripažintas kontrabandos padarymo priemone, savininkė N. N. buvo ne kontrabandą gabenantis asmuo, o kitas asmuo – kontrabandą gabenančio asmens (S. N.) giminaitis. Teismas pažymėjo, kad pagal ATPK 26 straipsnio 2 dalį nuosavybės teise kitam asmeniui priklausantys daiktai, tarp jų ir pripažinti pažeidimo padarymo įrankiais (priemonėmis), ATPK 210 straipsnyje numatytų administracinių teisės pažeidimų bylose gali būti konfiskuoti tik tada, kai, perleisdamas daiktą pažeidėjui ar kitiems asmenims, šis asmuo žinojo, kad šis daiktas bus naudojamas administraciniam teisės pažeidimui daryti. O šioje byloje automobilis nei buvo perleistas pažeidėjui (S. N.), nei N. N. žinojo apie jos automobilyje gabenamą kontrabandą. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad šiuo atveju nebuvo pagrindo konstatuoti ir ATPK 26 straipsnio 2 dalies 2, 3, 4, 5 punktuose numatytų turto konfiskavimo sąlygų iš trečiųjų asmenų buvimą ar ATPK 26 straipsnio 2 dalies 5 punkte numatytą sąlygą.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį šioje administracinio teisės pažeidimo byloje panaikino, palikdamas galioti Vilniaus rajono apylinkės teismo nutarimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-15-696/2017

ATPK 130 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl ATPK 130 straipsnio 1 dalies taikymo

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje buvo sprendžiamas klausimas, kaip turėtų būti kvalifikuojami nukentėjusiojo veiksmai, kai, įvykus eismo įvykiui ir po susidūrimo esant apgadintiems dviem automobiliams, abu vairuotojai iš eismo įvykio vietos pasišalina.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad paprastai už tokį pažeidimą visuomet yra baudžiamas eismo įvykio kaltininkas, o nukentėjusieji dažniausiai nepasišalina, tačiau bet kokiu atveju privaloma likti įvykio vietoje, nes, pirma, negalima būti visiškai užtikrintu, kad pats nukentėjusysis nebus pripažintas kaltu dėl eismo įvykio, antra, atsakomybė už pasišalinimą iš įvykio vietos gali grėsti ir abiem vairuotojams, nes ATPK 130 straipsnio 1 dalyje subjektas, atsakantis pagal šį straipsnį, įvardijamas kaip vairuotojas, susijęs su įvykiu, neįvardijant konkretaus statuso – nukentėjusysis ar kaltininkas. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad ATPK 130 straipsnio 3 dalis bendrai numato atsakomybę bet kuriam eismo dalyviui už pasitraukimą iš eismo įvykio, su kuriuo jie yra susiję, t. y. nepriklausomai nuo asmens kaltės dėl paties eismo įvykio. Tiek Kelių eismo taisyklėse (toliau – ir KET), tiek ir Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatyme įtvirtinta pareiga eismo įvykyje dalyvavusiems asmenims pasilikti eismo įvykio vietoje ir apie įvykį pranešti policijai, taip pat neleisti (kiek tai nekelia pavojaus eismui), kad pasikeistų eismo įvykio aplinkybės, ir saugoti eismo įvykio pėdsakus; teisės aktai neįpareigoja su eismo įvykiu susijusių asmenų gaudyti, vyti, ieškoti kitų su eismo įvykiu susijusių asmenų. Be to, administracinei atsakomybei pagal ATPK 130 straipsnio 1 dalį atsirasti būtina tyčia, kuri apima tiek tyčią pasišalinti iš įvykio vietos, tiek ir tyčią išvengti atsakomybės už savo veiksmus.

Teisėjų kolegija, pažymėjusi, kad, viena vertus, šioje administracinio teisės pažeidimo byloje nustatyta, kad buvo apgadinti abu automobiliai, žuvusių ar (ir) sužeistų žmonių nebuvo, nurodė, kad, kita vertus, eismo įvykio kaltininkui išvažiavus iš įvykio vietos buvo prarasta galimybė susitarti dėl eismo įvykio aplinkybių ir užpildyti eismo įvykio deklaraciją. Dėl to, pasak teisėjų kolegijos, KET 220 punkte yra aiškiai įtvirtinta pareiga, kad tuo atveju, jeigu dėl eismo įvykio aplinkybių nesutariama, su eismo įvykiu susiję eismo dalyviai kviečia policiją į eismo įvykio vietą. Taigi, teisėjų kolegijos nuomone, nors nukentėjusysis ir neturėjo motyvo išvengti administracinės atsakomybės ar pareigos atlyginti padarytą žalą, nuslėpti savo neblaivumą, paslėpti eismo įvykio pėdsakus ar pan., jis privalėjo likti įvykio vietoje ir kviesti į įvykio vietą policiją. Juolab kad jis, suradęs iš eismo įvykio pasišalinusį eismo įvykio kaltininką, delsė kviesti policiją (anot eismo įvykio kaltininko, nukentėjusysis iš viso jos nenorėjo kviesti), prašė atlyginti padarytą žalą, užpildyti eismo įvykio deklaraciją neduodant jam deklaracijos kopijos, su eismo įvykio kaltininko automobiliu nuvyko į prekybos centrą, kur abu kartu nuėjo prie banko išgryninti pinigų, o vėliau kartu sugrįžo atgal, policijos pareigūnai buvo iškviešti tik praėjus dviem valandoms po eismo įvykio, be to, juos iškvietė ne nukentėjusysis, o eismo įvykio kaltininko žentas.

Taigi atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad šioje administracinio teisės pažeidimo byloje nukentėjusysis tyčia pasišalino iš įvykio vietos, ignoruodamas eismo dalyvio pareigą pasilikti eismo įvykio vietoje ir į įvykio vietą iškviešti policijos pareigūnus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. e2AT-19-942/2017

ATPK 171³ straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl ATPK 171³ straipsnio 1 dalies taikymo

Apžvelgiamoje administracinio teisės pažeidimo byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar Valstybinei ligonių kasai įsigyjant ortopedijos technines priemones, vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis, reikėjo organizuoti viešuosius pirkimus.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Valstybinės ligonių kasos veiklą reglamentuoja viešosios teisės normos, todėl viešojo administravimo subjektai turi veikti laikydamiesi įstatymo viršenybės principo, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus (Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą). Pagal viešojoje teisėje galiojantį teisėtumo principą viešojo administravimo subjektai privalo veikti tik įstatymo jiems suteiktų įgaliojimų ribose, o veikimas viršijant kompetencijos ribas yra pagrindas tokius veiksmus pripažinti neteisėtais. Viešojo administravimo subjektų, skirtingai nei privačių asmenų, veikloje taikomas principas „viskas, kas aiškiai nėra leista, yra draudžiama“. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad Viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnyje numatytos išimties, kokiems pirkimams šio įstatymo reikalavimai netaikomi, į kurias nepatenka pirkimai, susiję su ortopedijos techninių priemonių įsigijimu. Dėl to pareiškėjų argumentai, kad bylai aktualiu laikotarpiu įstatymai tiesiogiai nenumatė, kad tokio pobūdžio sutartims sudaryti buvo privaloma rengti viešuosius pirkimus, buvo atmesti kaip nepagrįsti, nes įstatyme nesant aiškiai nurodyta, kad tokiems atvejams, kaip nagrinėjamas šioje byloje, viešųjų pirkimų organizuoti nereikia, Valstybinė ligonių kasa privalėjo vadovautis Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis ir organizuoti viešuosius pirkimus.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad Viešųjų pirkimų tarnyba, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai šioje administracinio teisės pažeidimo byloje teisingai aiškino ir taikė ATPK 171³ straipsnio 1 dalies normas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. e2AT-13-696/2017

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 100 straipsnio taikymas

Dėl užpuolimo, nukreipto prieš civilius gyventojus, požymio ir didelio masto bei sistemingo užpuolimo požymių

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje K. M. buvo pripažintas kaltu ir nuteistas pagal BK 100 straipsnį už tai, kad 1991 m. įvykių (istorinių aplinkybių) kontekste užpuolė Medininkų muitinės postą ir sužalojo bei nužudė jame buvusius muitinės ir policijos pareigūnus. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvadomis, kad konkreti veika žmoniškumui, už kurią nagrinėjamoje byloje nuteistas K. M., buvo nuosekli dalis didelio masto ir sistemingo civilių gyventojų užpuolimo vykdant atitinkamą TSRS bei jos partinės organizacijos – TSKP politiką.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija, aiškindama, kada užpuolimas tarptautinės teisės kontekste laikytinas įvykdytu prieš civilius gyventojus, pirmiausia pažymėjo, kad civilių sąvoka nusikaltimų žmoniškumui kontekste nėra kodifikuota, be kita ko, neapibrėžiama *ad hoc* (konkrečiai situacijai; tik šiuo atveju) tribunolų statutuose, Romos statute bei šio Statuto Šalių Asamblėjos 2002 m. rugsėjo 9 d. patvirtintuose Nusikaltimų požymiuose, todėl nagrinėjamai bylai aktualioje tarptautinių teismų praktikoje civilių sąvokos aiškinimas nusikaltimų žmoniškumui prasme grindžiamas tarptautinėje humanitarinėje teisėje susiformavusiu apibrėžimu. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija nurodė, kad, vadovaujantis tarptautinės teisės nuostatomis, neginkluoti valstybės civilinių tarnybų pareigūnai, taip pat ginkluotų teisėsaugos institucijų, neįtrauktų į valstybės ginkluotąsias pajėgas ir faktiškai nedalyvaujančių kariniuose veiksmuose, pareigūnai, kurie laikomi civiliais pagal tarptautinę humanitarinę teisę, nusikaltimų žmoniškumui (BK 100 straipsnio) prasme taip pat vertintini kaip civiliai. Atsižvelgiant į tai, kasacinio teismo nutartyje pritarta apeliacinės instancijos teismo išvada, kad šiuo atveju nebuvo teisinio ar faktinio pagrindo priskirti minėtų policijos pareigūnų Lietuvos ginkluotosioms pajėgoms ar kitoms kombatantų kategorijoms, kadangi

pareigūnai priklausė civilinėms teisėsaugos (policijos) tarnyboms, kurios vykdė civilinio pobūdžio viešosios tvarkos palaikymo ir kovos su nusikalstamumu funkcijas, šių policijos padalinių pareigūnai, eidami savo pareigas – įvykio metu saugodami civilinį objektą muitinės postą – nesivadovavo karo įstatymais ir papročiais ir su tuo susijusiais nacionalinės teisės aktais, nedalyvavo jokiaje karinio pobūdžio operacijoje, vilkėjo ne karines, o policijos uniformas, o tai, kad užpuolimo metu buvo ginkluoti, nepaneigia jų, kaip civilių, statuso.

Išplėstinė septynių teisėja kolegija taip pat pažymėjo, kad užpuolimas yra nukreiptas prieš civilius gyventojus tada, kai jie yra pagrindinis, o ne atsitiktinis užpuolimo taikinys. Sąvokos „gyventojai“ vartojimas nereiškia, kad turi būti užpulti (nukentėti) visi geografinio vieneto (atitinkamos valstybės ar teritorijos), kur vyksta užpuolimas, gyventojai. Užpuolimo metu pakankamai gyventojų (pakankamas jų skaičius) turi būti puolama (pasirinkta kaip taikinys) arba gyventojai užpulti tokiu būdu, kad būtų pagrindas konstatuoti, kad užpuolimas iš tiesų buvo nukreiptas prieš civilius „gyventojus“, o ne prieš ribotą atsitiktinai parinktų asmenų skaičių (Jugoslavijos tribunolo Teisminio nagrinėjimo kolegijos 2013 m. gegužės 29 d. nuosprendis byloje *Kaltintojas prieš Prlić* ir kt., par. 37; Tarptautinio baudžiamojo teismo 2016 m. kovo 21 d. nuosprendis byloje *Kaltintojas prieš Jean-Pierre Bemba Gombo*, par. 154). Anot kasacinio teismo, paprastai tam, kad kriminalinis nusikaltimas, baudžiamas tik pagal vidaus teisę, būtų vertinamas kaip nusikaltimas žmoniškumui, taip tapdamas ir tarptautinės teisės dalyku, būtini sistemingi masiniai veiksmai. Tik nusikaltimai, kurie pagal mastą ar žiaurumą (barbariškumą) arba didelį skaičių ar dėl to, kad įvairiu laiku ir vietose buvo taikomas tas pats nusikaltimo padarymo būdas, sukėlė pavojų tarptautinei bendruomenei arba šokiravo žmonijos sąžinę, pateisino kitokių, negu nusikaltimo padarymo vietos ar aukų, valstybių įsikišimą. Taigi konkretaus kaltininko veika ar veikos, kvalifikuojamos kaip nusikaltimas žmoniškumui, turi būti didelio masto ar sistemingo civilių gyventojų užpuolimo dalis, tačiau nebūtinai padarytos intensyviausioje užpuolimo stadijoje ar savaime prilygstančios užpuolimui (Jugoslavijos tribunolo Teisminio nagrinėjimo kolegijos 2016 m. kovo 24 d. nuosprendis byloje *Kaltintojas prieš Radovan Karadžić*, par. 478). Jei konkreti kaltininkui inkriminuojama veika (veikos), dėl kurios jis kaltinamas nusikaltimu žmoniškumui, savaime neprilygsta didelio masto ar sistemingam civilių užpuolimui, turi būti nustatyta, kad toks užpuolimas atitinkamu laikotarpiu vyko, taip pat išsiaiškinta, ar veika yra su juo susijusi (jo dalis); kaltininko veika pagal pobūdį arba padarinius objektyviai turi būti užpuolimo dalimi (Jugoslavijos tribunolo Teisminio nagrinėjimo kolegijos 2013 m. gegužės 29 d. nuosprendis byloje *Kaltintojas prieš Prlić* ir kt., par. 42–43; Tarptautinio baudžiamojo teismo 2016 m. kovo 21 d. nuosprendis byloje *Kaltintojas prieš Jean-Pierre Bemba Gombo*, par. 164–165). Taigi, asmuo gali būti pripažintas kaltu įvykdęs nusikaltimą žmoniškumui net jeigu, pavyzdžiui, dalyvauja darant tik vieną nusikaltimą prieš kelis civilius gyventojus, jei toks nusikaltimas yra nuoseklios tam tikrų asmenų, susijusių su kaltininku, nusikalstamo elgesio sistemos dalis. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija sprendė, kad šiuo atveju, tikslingai užpildami muitinės postą su jame dirbusiais pareigūnais, užpuolikai neabejotinai žinojo, kad puola civilinį objektą ir žudo civilius.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas konstatavo, kad šiuo atveju civilių nužudymas buvo ne atsitiktinis nusikaltimas, o tuo laikotarpiu vykusio civilių užpuolimo dalis neabejotinai vykdamas TSRS bei jos partinės organizacijos – TSKP politiką, kurios tikslas išlaikyti Latviją ir Lietuvą TSRS sudėtyje.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-1-693/2017

BK 182 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl panaudotos apgaulės teikiant magijos pobūdžio paslaugas

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl panaudotos apgaulės požymio užvaldant svetimą turtą. Kasatorė ginčijo žemesnės instancijos teismų sprendimus, nurodydama, kad teismai apgaule nepagrįstai laikė jos vykdytą veiklą (bioenergetinių paslaugų

teikimą), kuri nėra draudžiama, o sandorio šalių sutartas atlygis už realiai suteiktas paslaugas negali būti traktuojamas kaip neteisėtas pinigų pasisavinimas.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad asmenų, teikiančių magijos pobūdžio paslaugas, paranormalūs gebėjimai nėra patvirtinti mokslo ir praktikos, kaip ir objektyvūs tokios veiklos rezultatai. Tokių paslaugų teikimas Lietuvos Respublikoje įstatymu nėra uždraustas. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija nurodė, kad šios paslaugos gali būti įvairios, pavyzdžiui, pramoginio pobūdžio, naudojamos kaip priemonė žmogaus gyvenimo kokybei pagerinti (saviįtaiga, placebo efektas), ir šiame kontekste atkreipė dėmesį į tai, kad vien tik su magija susijusių paslaugų teikimo faktas savaime nesudaro pagrindo tokios veikos laikyti sukčiavimu, nes objektyviai numatyti tokių paslaugų pageidaujamo rezultato negalima, tačiau kasacinis teismas pabrėžė, kad magijos paslaugų teikimas yra ribojamas, jei jis vykdomas nesąžiningai. Išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nuomone, tais atvejais, kai magijos paslaugų teikėjas, pasinaudodamas nukentėjusiojo patiklumu, tyčia užvaldo nukentėjusiojo turtą, kaip apgaulę panaudodamas objektyviais duomenimis nepagrįstus teiginius apie grėsmes nukentėjusiojo ar jo artimųjų gyvybei, sveikatai ar turtui, ir tai turi įtakos sudaryti nukentėjusiajam nenaudingą sandorį, veika kvalifikuotina kaip sukčiavimas. Kartu išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad tokios veikos pavojingumas yra didesnis, kai kaltininkas manipuliuoja žmogaus sąmone, jam įteigdamas grėsmių buvimą gyvybei, sveikatai ar turtui; kaltininkui siekiant naudos, tokiu manipuliavimu lengviau paveikti nukentėjusį, kad šis sudarytų sau nenaudingą sandorį, be to, taip yra apsunkinamas nukentėjusiojo teisių ir teisėtų interesų gynimas.

Kasacinis teismas nurodė, kad kasatorė pati sukūrė ir, apgaule kryptingai veikdama nukentėjusiųjų sąmonę, jiems įteigė neva grėsmes keliančių aplinkybių buvimą arba nukentėjusiųjų baimes dėl to apgaule sustiprino taip, kad privertė juos sudaryti jiems nenaudingus sandorius. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad teismų išvadas dėl nuteistosios tyčios pagrindžia ne vien tik apgaulės panaudojimo faktai, bet ir nustatytos aiškiai neadekvačios už tariamas paslaugas, amuletus ir kitus apeigoms skirtus daiktus reikalaujamos sumokėti sumos. Be to, teismai nustatė, kad nuteistoji magijai naudotus bižuterijos gaminius parduodavo tūkstančius kartų brangiau nei jų įgijimo kaina, nukentėjusiajam neturint pakankamai lėšų mokėti už tariamas paslaugas, reikalavo perleisti kitą turtą. Dėl to, anot išplėstinės septynių teisėjų kolegijos, teismai pagal bylos duomenis pagrįstai nusprendė, kad kasatorės pastangos buvo nukreiptos ne suteikti klientams pagalbą, t. y. paslaugas, dėl kurių jie kreipėsi, bet tyčia apgaule užvaldyti jų turtą.

Atsižvelgusi į šiuos argumentus, išplėstinė septynių teisėjų kolegija konstatavo, kad kasatorės veikos pagrįstai pripažintos sukčiavimu ir kvalifikuotos pagal BK 182 straipsnio 2 dalį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-41-511/2017

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 20 straipsnio taikymas

Dėl slaptoms operatyvinėms ir procesinėms prievartos priemonėms keliamų reikalavimų

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje asmuo pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu buvo nuteistas pagal BK 225 straipsnio 1 dalį vadovaujantis duomenimis, surinktais taikant operatyvinės veiklos metodus ir slaptas procesines prievartos priemones, bendrai paėmus naudotas ilgiau negu ketverius metus.

Baudžiamąją bylą nagrinėjusi teisėjų kolegija nurodė, kad operatyviniai veiksmai teisėtai gali būti atliekami tik esant konkrečiam įstatyme nustatytam faktiniam pagrindui – informacijai ne apie bet kokią, o tik apie įstatyme nurodytą nusikalstamą veiką ar veikas, ir vykdomi tik siekiant surinkti duomenų apie tokią veiką, todėl užtikrinant operatyvinių (kriminalinės žvalgybos) veiksmų sankcionavimo ir atlikimo teisėtumą ir kartu veiksmingą žmogaus teisių apsaugą nuo neteisėto apribojimo, kreipiantis dėl operatyvinių (kriminalinės žvalgybos) veiksmų atlikimo ir juos sankcionuojant, turi būti aiškiai nurodoma turima informacija apie galimą nusikalstamą veiką,

kurios pagrindu bus tiriama, ar atitinka ši informacija tokį BK straipsnį ar jo dalį, dėl kurių atitinkami veiksmai gali būti atliekami. Tuo tarpu apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje, anot teisėjų kolegijos, nutartyse dėl operatyvinių veiksmų sankcionavimo tik abstrakčiai nurodytas operatyvinių veiksmų atlikimo faktinis pagrindas, nusikaltimai, apie kuriuos siekiama gauti informacijos, įvardyti kaip kyšininkavimas ir piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, nenurodant nei tikslaus jų kvalifikavimo pagal BK straipsnius ir jų dalis, nei faktinės informacijos, liudijančios esant faktinį pagrindą tokiam sankcionavimui. Šiame kontekste kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad toks slaptų operatyvinių veiksmų sankcionavimas buvo pratęsiamas beveik trejus metus, nors nė viename prokuroro teikime nebuvo pateikta naujos medžiagos, liudijančios atsiradus faktiniam slaptų operatyvinių veiksmų pagrindui ir dėl to būtinybei kreiptis į teismą su teikimu pratęsti slaptus operatyvinius veiksmus, siekiant išaiškinti galbūt nusikalstamą kaltinamojo veiklą. Tokia ilga nerezultatyvi žmonių kontrolė, teisėjų kolegijos nuomone, negali būti pateisinama, nes neatitinka teisinėje valstybėje galiojančių principų ir laikytina esminiu žmogaus teisių pažeidimu. Slaptų operatyvinių veiksmų sankcionavimas nesant tam faktinio pagrindo, naujų nutarčių priėmimas ir nemotyvuotas tokių veiksmų pratęsimas tokias nutartis daro neteisėtas.

Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad sužinojus apie kaltinamojo galbūt neteisėtą veikimą ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas praėjus beveik pusantrų metų nuo nusikaltimo fakto užfiksavimo, o visą laiką nuo nusikalstamos veikos fakto užfiksavimo iki ikiteisminio tyrimo pradėjimo buvo tęsiamos operatyvinės priemonės, susijusios su slapta kaltinamojo kontrole, tikintis, kad jis padarys naujas nusikalstamas veikas. Tokia situacija, kasacinio teismo nuomone, yra netoleruotina – teismo sankcijos reikalaujantys operatyviniai veiksmai negalėjo tęstis begalę laiko. Anot teisėjų kolegijos, visi operatyviniai veiksmai yra skirti baudžiamojo proceso tikslams pasiekti, o iš BPK 1, 2 straipsnių prasmės išplaukia, kad operatyvinių (kriminalinės žvalgybos) veiksmų laikas turi būti optimalus, t. y. jie turi tęstis lygiai tiek laiko, kiek reikia visiškai atskleisti ir užkardyti nusikalstamą veiką, surinkti įrodymus dėl nusikalstamos veikos padarymo, išaiškinti nusikaltimą padariusius asmenis, kad būtų galima greitai ir efektyviai nubausti kaltininkus. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad valstybės tikslas yra ginti žmonių teises, laiku užkardyti nusikaltimus, o ne juos skatinti, todėl operatyviniai veiksmai turi būti tęsiami tol, kol surenkama pakankami įrodymų, leidžiančių patraukti asmenį baudžiamajon atsakomybėn. Surinkus pakankami nusikalstamos veikos įrodymų, leidžiančių pradėti ir vykdyti ikiteisminį tyrimą, jie turi būti nutraukiami, kad būtų galima būtų perduoti teismui, o kaltininkas būtų greitai ir teisingai nubaustas. Teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad nepaisant to, kad teismas, sankcionuodamas operatyvinius veiksmus, privalomai nurodo jų atlikimo laiką, tai visai nereiškia, kad teisėsaugos institucijos būtinai turi atlikti slaptus operatyvinius veiksmus iki paskutinės teismo sankcijos galiojimo dienos.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas konstatavo, kad šioje baudžiamojoje byloje buvo pažeista proporcija tarp valstybės siekiamo tikslo ir pasiekto rezultato, todėl apeliacinės instancijos teismas, nepripažinęs įrodymais duomenų, gautų naudojant slaptas operatyvines ir procesines priemones, pagrįstai kaltinamąjį išteisino.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-57-696/2017

III. CIVILINĖS BYLOS

Asmenys

Dėl asmens, laikinai einančio uždarnosios akcinės bendrovės vadovo pareigas, skyrimo

Apžvelgiamoje byloje kilo teisės klausimas, ar, galiojant teismo paskirtoms laikinosioms apsaugos priemonėms dėl bendrovės valdybos nutarimo, kuriuo atšauktas bendrovės vadovas ir paskirtas naujas vadovas, galiojimo sustabdymo, bendrovės valdybos pirmininkas galėjo vienvaldiškai paskirti laikinai einantį vadovo pareigas asmenį. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atmetė ieškinį dėl bendrovės valdybos pirmininko nutarimo pripažinimo negaliojančiu.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad sąvoka „laikiniai einantis vadovo pareigas“ gali reikšti dvi skirtingas teises situacijas. Pirmoji – tai neapibrėžto ar apibrėžto termino valdymo organo pareigų atlikimo atvejis, kai laikiniai einantis pareigas vadovas yra pagal galiojančią tvarką paskiriamas kompetentingų bendrovės organų (pagal Akcinių bendrovių įstatymo (toliau –ABI) reikalavimus). Praktikoje tokia situacija gali būti nulemta tam tikrų priežasčių, dėl kurių ABI 37 straipsnio 3 dalyje įtvirtinti bendrovės organai negali paskirti nuolatinio vadovo (pvz., kol bus surastas tinkamos kompetencijos ir gebėjimų kandidatas į vadovo pareigas). Tokiu atveju, laikantis ABI nuostatų, bendrovės valdyba (kai valdyba nesudaroma – stebėtojų taryba, kai nesudaroma ir stebėtojų taryba, – visuotinis akcininkų susirinkimas) gali paskirti laikiną vadovą iki išnyks aplinkybės, dėl kurių negalima paskirti nuolatinio vadovo. Šiuo atveju laikinas pareigų ėjimas reiškia tik vadovo veiklos termino išankstinį neapibrėžtumą ar trumpumą. Be to, praktikoje susiklosto ir tokios situacijos, kai yra paskirtas nuolatinis bendrovės vadovas, tačiau dėl tam tikrų objektyvių priežasčių (laikinas nedarbingumas, komandiruotė, atostogos ir pan.) jis laikinai negali atlikti vadovo funkcijų. Tokiu atveju, siekiant, kad juridinis asmuo tinkamai funkcionuotų, skiriamas laikinai vadovą pavaduojantis asmuo. Laikiniai vadovo funkcijas atliekančio asmens skyrimas ABI nėra sureglamentuotas. Šie atvejai gali būti apibrėžti bendrovės įstatuose, įtvirtinant, kada ir kas gali pavaduoti bendrovės vadovą (pvz., gali būti numatyta, jog bendrovės vadovo įsakymu, kai vadovas laikinai negali eiti pareigų, į jo pareigas skiriamas vadovo pavaduotojas). Šis klausimas gali būti išsprendžiamas ir bendrovės vadovui išleidžiant įsakymą pavesti laikinai eiti vadovo pareigas tam tikram asmeniui bei išduodant jam įgaliojimą veikti vadovo vardu santykiuose su trečiaisiais asmenimis. Taigi, antroji sąvokos „laikiniai einantis vadovo pareigas“ reikšmė – tai atvejai, kai vienasmenis valdymo organas dėl nedarbingumo, atostogų, komandiruotės ar kitų svarbių priežasčių negali vykdyti savo funkcijų ir įgalioja įmonės darbuotoją atlikti vadovo funkcijas. Kasacinis teismas išaiškino, kad tokia teisinė situacija, kai bendrovės vadovas dėl tam tikrų aplinkybių (nedarbingumo, atostogų, komandiruotės ir pan.) laikinai negali eiti savo pareigų, kvalifikuotina kaip trečiųjų asmenų pasitelkimas vadovo prievolėms atlikti, tačiau ji nereikšia naujo bendrovės vadovo, kaip valdymo organo, paskyrimo. Taigi, pirmuoju atveju, laikinai paskirtasis vadovas yra valdymo organas, antruoju – jis tik tikrojo vadovo įgaliojtinis. Kasacinio teismo vertinimu, teismo nutarties, kuria taikytos laikinosios apsaugos priemonės, turinys nebuvo pakankamai aiškus, kadangi rezoliucinėje dalyje buvo aptartas tik naujai paskirto generalinio direktoriaus įgaliojimų sustabdymo klausimas, tačiau nebuvo pasisakyta dėl buvusio generalinio direktoriaus įgaliojimų. Nurodytos aplinkybės suponuoja išvadą, kad buvo susiklosčiusi tokia situacija, jog atsakovė bendrovė faktiškai neturėjo teisėtai paskirto vienasmenio valdymo organo – vadovo, todėl bendrovėje turėjo būti sprendžiamas klausimas dėl jo paskyrimo. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas konstatavo, kad šios bylos atveju neegzistavo nurodytos aplinkybės, kurios sudarytų pagrindą esamus santykius kvalifikuoti kaip bendrovės vadovo negalėjimą dėl tam tikrų aplinkybių vykdyti savo pareigų, dėl ko šias pareigas būtų buvę galima pavesti vykdyti kitam asmeniui. Susiklosčiusioje situacijoje atsakovai bendrovės vadovo nebuvimo klausimą turėjo spręsti kreipdamiesi į laikinąsias apsaugos priemones pritaikiusį teismą dėl šių priemonių panaikinimo ar pakeitimo (CPK 148 straipsnis) arba nutarties, kuria pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės, išaiškinimo, arba inicijuodami naujus vadovo rinkimus bendrovės įstatuose nustatyta tvarka. CK 2.82 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad juridinių asmenų organų sprendimai gali būti teismo tvarka pripažinti negaliojančiais, jeigu jie prieštarauja imperatyviosiems įstatymų normoms, juridinio asmens steigimo dokumentams arba protingumo ar sąžiningumo principams. Kasacinis teismas sprendė, kad atsakovės vienasmenis valdymo organas – vadovas negalėjo būti paskirtas bendrovės valdybos pirmininko sprendimu (nepriklausomai nuo to, kokiam laikotarpiui), kadangi tai nepatenka į valdybos pirmininko kompetenciją, ir ginčijami nutarimai pripažintini negaliojančiais nuo jų priėmimo dienos. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus ir tenkino ieškinį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-31-378/2017

Dėl palūkanų normos nustatymo pagal CK 6.872 straipsnio 1 dalį, nesant paskolos sutarties šalių susitarimo dėl periodiškai keičiamos fiksuotųjų palūkanų normos keitimo kriterijų ir mechanizmo

Ieškovai ginčijo atsakovo (banko) vienašališkai kredito sutartyje nustatytą 3,73507 proc. dydžio fiksuotųjų palūkanų normos ateinantiems 5 metams dydį, kaip negrįstai didelį. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad atsakovo vienašališkai nustatyta palūkanų norma yra nepagrįstai didelė ir neatitinka CK 6.872 straipsnio 1 dalies kriterijaus.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad skolininkas, nesutikdamas su banko apskaičiuota palūkanų norma naujam laikotarpiui, laikydamas ją nepagrįstai didele, turi teisę, remdamasis CK 6.872 straipsnio 1 dalimi, kreiptis į teismą dėl šios normos pakeitimo (sumažinimo). Tokiu atveju būtina įrodyti, kad banko nustatyta fiksuotųjų palūkanų norma yra nepagrįstai didelė, neatitinka CK 6.872 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto kriterijaus, todėl nustatyti mažesnė. Kasacinis teismas darė išvadą, kad skolininkas įrodo, jog vienašališkai kreditoriaus nustatyta palūkanų norma yra nepagrįstai didelė tada, kai byloje esantys įrodymai patvirtina, jog ši palūkanų norma yra didesnė už tą, kuri nustatyti pagal CK 6.872 straipsnio 1 dalį. Kreditorius gauna atlyginimą už jo pinigų naudojimą ir kreditavimo sutarties sudarymo atveju (CK 6.881 straipsnis), o tai, kad šis atlyginimas, kreditoriaus nuomone, yra per mažas ir negali užtikrinti jo įsipareigojimų kitiems asmenims, dėl to gali sukelti nuostolių, nustatant palūkanų normą pagal CK 6.872 straipsnio 1 dalį, 6.881 straipsnio 2 dalį, nėra teisiškai reikšminga.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad kredito sutarties šalys nesusitarė dėl palūkanų normos nustatymo kitam 5 metų laikotarpiui, t. y. susitarimo dėl palūkanų normos nustatymo minėtam laikotarpiui iš viso nėra. Paskolos sutartis yra atlygintinė (jeigu nenustatyta kitaip), todėl net nesant susitarimo dėl palūkanų normos nustatymo kitam laikotarpiui, palūkanos turi būti mokamos. Kasacinio teismo vertinimu, šioje byloje nustatyta aplinkybė, kad kredito sutarties šalys nesusitarė dėl kitos fiksuotųjų palūkanų normos kitiems 5 metams, nepaneigia to, kad tuo atveju, jeigu jos būtų suderinusios šią normą laisva valia, toks jų susitarimas iš esmės būtų buvęs naujas. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas konstatavo, kad vadovaudamasis CK 6.872 straipsnio 1 dalimi, teismas turėjo kredito sutartyje nustatyti palūkanų normą pagal Lietuvos banko skelbiamos Naujų paskolų ūkiams ir jų palūkanų normų lentelės duomenis. Kasacinis teismas nurodė, kad apžvelgiamos bylos kontekste CK 6.872 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, jog, paskolos sutarties šalims sudarius ilgalaikę paskolos sutartį su periodiškai keičiama fiksuotųjų palūkanų norma, bet nesusitarus dėl tos palūkanų normos periodiško keitimo mechanizmo ir kriterijų, teismas nustato palūkanų normą kitam paskolos sutartyje nurodytam terminui, remdamasis paskolos davėjo gyvenamosios ar verslo vietos komercinių bankų naujai išduodamų paskolų vidutine palūkanų norma, galiojusia tuo momentu, kai nustojo galioti paskolos sutarties šalių susitarimas dėl fiksuotųjų palūkanų normos. Tokia išvada atitinka kasacinio teismo praktikoje nurodytą palūkanų nustatymo periodiškumo paskirtį – sutartų paskolos sutarties sąlygų naudingumo užtikrinimą, esant besikeičiančioms ekonominėms sąlygoms ir jų daromam poveikiui. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį pakeitė, nustatydamas didesnę pagal kredito sutartį taikomą palūkanų normą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72-421/2017

Dėl įmonės akcininkų atsakomybės pagrindų, kai akcininkai nevykdo Akcinių bendrovių įstatymo 38 straipsnio 3 dalyje, 59 straipsnio 9 dalies 2 punkte, 10 dalyje nustatytų pareigų

Ieškovės (bankrutavusios bendrovės) reikalavimas atsakovams (iš jų vienas – bendrovės vadovas ir akcininkas, kitas – tik akcininkas) solidariai atlyginti žalą pareikštas Akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABI) 38 straipsnio 3 dalies, 59 straipsnio 9 dalies 2 punkto, 10 dalies pagrindu – įmonės nuosavam kapitalui tapus neigiamam atsakovai nevykdė įstatyme nustatytos pareigos sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą ir spręsti dėl įstatinio kapitalo sumažinimo, nuostolių

padengimo akcininkų papildomais įnašais. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį tenkino.

Apžvelgiamos bylos faktinių aplinkybių kontekste (atsakovai yra sutuoktiniai, kiekvienas turėjo po 50 proc. įmonės akcijų, jiems turėjo būti žinoma apie įmonės neigiamą nuosavą kapitalą), kasacinis teismas konstatavo, kad ABĮ 38 straipsnio 3 dalyje, 59 straipsnio 9 dalies 2 punkte, 10 dalyje nurodytų ABĮ nustatytų pareigų nevykdymas yra akcininkų, o ne įmonės vadovo veiksmų sferai priskirtinas neveikimas, kadangi sprendimas pertvarkyti ar likviduoti įmonę arba mažinti įstatinį kapitalą ar padengti nuostolius papildomais įnašais yra akcininkų pareiga bei teisė ir šios bylos atveju nėra pagrindo pripažinti, jog atitinkamo visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo nepriėmimą lėmė atsakovo, kaip įmonės vadovo, neveikimas, jam nesusaukus visuotinio akcininkų susirinkimo. Taigi, šioje byloje, sprendžiant ieškovo reikalavimą dėl atsakomybės atsakovams taikymo už nurodytų ABĮ nustatytų pareigų pažeidimą, yra sprendžiama dėl akcininkų atsakomybės taikymo.

Kasacinio teismo vertinimu, atsižvelgus į ABĮ 38 straipsnio 3 dalyje, 59 straipsnio 9 dalies 2 punkte, 10 dalyje įtvirtintą teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad jame nėra nustatyta išimtis iš CK 2.50 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos akcininko ribotos atsakomybės taisyklės, todėl konstatuotina, kad nurodytose ABĮ normose nustatytų pareigų pažeidimas nėra savarankiškas įmonės akcininkų atsakomybės pagrindas. Nurodytų ABĮ nustatytų pareigų pažeidimas neabejotinai turi įrodomąją reikšmę vertinant, ar nėra CK 2.50 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto akcininkų atsakomybės pagrindo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad įmonės akcininko atsakomybės pagal CK 2.50 straipsnio 3 dalį taikymui turi būti nustatytas akcininko nesąžiningas veikimas, lėmęs įmonės nemokumą, negalėjimą įvykdyti prievolių. Kasacinis teismas konstatavo, kad šioje byloje, padarydami išvadą, jog atsakovai pažeidė ABĮ 38 straipsnio 3 dalyje, 59 straipsnio 9 dalies 2 punkte, 10 dalyje nustatytas pareigas, teismai netinkamai įvertino nustatytą aplinkybę, kad atsakovai suteikė paskolas įmonei ir nereiškė reikalavimo jas gražinti. Ši aplinkybė, iš esmės reiškianti akcininkų faktinį lėšų įnešimą į įmonę, vertintina kaip teikianti pagrindą padaryti išvadą, kad faktiškai susiklostė tokia pati situacija, kokia būtų buvusi, jei nuostolius akcininkai (kasatoriai) būtų dengę įnašais. Dėl to kasacinio teismo vertinimu, šioje byloje nėra pagrindo pripažinti, jog atsakovai faktiškai pažeidė nurodytas ABĮ nustatytas pareigas, ir sprendė, kad nėra atsakovų atsakomybės būtinosios sąlygos – nesąžiningų veiksmų. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko pirmosios instancijos teismo sprendimą galioti.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-36-701/2017

Daiktinė teisė

Dėl butų ir kitų patalpų savininkų balsavimo raštu

Apžvelgiamoje byloje ieškovas prašė teismo atsakovo Daugiabučio namo savininkų bendrijos susirinkimo sprendimus pripažinti negaliojančiais. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad Daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymo (toliau – DNSBĮ) 11 straipsnio 12 dalyje nustatyta, kad bendrijos nariai, taigi, remiantis šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalimi, – ir visi butų ir kitų patalpų savininkai, sprendimus gali priimti balsuodami raštu, išskyrus sprendimus dėl šio straipsnio 7 dalyje nurodytų klausimų (dėl bendrijos įstatų pakeitimo, dėl bendrijos valdymo organo arba bendrijos valdymo organo narių rinkimo ar atšaukimo, dėl bendrijos reorganizavimo ar likvidavimo). Balsavimo raštu tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija. Ši DNSBĮ nuostata iš esmės atitinka CK 4.85 straipsnio 7 dalyje įtvirtintą teisės normą. Kasacinis teismas, remdamasis Aplinkos ministro 2012 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. D1-560 patvirtinto Daugiabučių gyvenamųjų namų ar kitos paskirties pastatų savininkų bendrijos narių balsavimo raštu dėl priimamų sprendimų tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) nuostatomis, konstatavo, kad savininkų balsavimą raštu laikyti neįvykusiu yra tik vienas

pagrindas – reikiamo biuletenių skaičiaus negražinimas. Tiek DNSBĮ, tiek Apraše nenustatyta kito pagrindo, kada visų butų ir kitų patalpų savininkų balsavimas raštu laikomas neįvykusi. Balsavimo komisijai įforminus rezultatus balsavimas laikomas įvykusi, o savininkų priimti sprendimai ginčijami įstatymo nustatyta tvarka, o ne peržiūrimi neteisminių institucijų. Tokiu atveju, kai dalis namo butų ir kitų patalpų savininkų (ar vienas iš jų) nesutinka su visų butų ir kitų patalpų savininkų sprendimu, įstatyme nustatyta galimybė priimtą sprendimą ginčyti teisme. CK 4.85 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad buto ar kitos patalpos savininko teisei apskūsti šiame straipsnyje nustatyta tvarka priimtus butų ir kitų patalpų savininkų sprendimus taikomas 6 mėnesių ieškinio senaties terminas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad DNSBĮ, CK nėra įtvirtinta, jog bendrijos narių susirinkimas ar valdyba gali spręsti dėl visų butų ir kitų patalpų savininkų balsavimo raštu. Bendrijos valdybai arba pirmininkui yra reglamentuota balsavimo raštu organizavimo funkcija, o balsavimo rezultatus įformina balsų skaičiavimo komisija protokolu, kurį ji pasirašo ir kuris registruojamas teisės aktų nustatyta tvarka. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas sprendė, kad bendrijos narių susirinkimas neturėjo kompetencijos pripažinti, jog visų namo butų ir kitų patalpų savininkų balsavimas raštu yra neįvykęs. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-28-695/2017

Dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių finansinio užtikrinimo susitarimo galiojimą ir vykdymą finansinio įkaito gavėjo bankroto atveju, aiškinimo ir taikymo

Apžvelgiamoje byloje nagrinėjamas ginčas dėl skolos priteisimo BAB Ūkio bankui (toliau – Bankas) iš atsakovės UAB aviacijos kompanijos „Aviabaltika“ pagal šalių sudarytas kredito ir garantijų išdavimo sutartis. Bylos šalių nesutarimo objektas – garantijų išdavimo sutartyse esančio finansinio užtikrinimo susitarimo neperduodant nuosavybės teisės vykdymas ir vykdymo sąlygos vykstant BAB „Ūkio bankas“ bankroto procedūrai.

Garantijų išdavimo sutartimis šalys susitarė, kad UAB aviacijos kompanija „Aviabaltika“ savo įsipareigojimus užtikrins įkeisdama BAB „Ūkio bankas“ garantijos padengimo sąskaitoje esančias lėšas ir reikalavimo teisę į jas. Šis įkeitimas atliktas pagal Lietuvos Respublikos finansinio užtikrinimo susitarimų įstatymo, kuriuo įgyvendinama 2002 m. birželio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2002/47/EB dėl susitarimų dėl finansinio įkaito (toliau – Direktyva 2002/47), nuostatas. UAB aviacijos kompanijai „Aviabaltika“ neįvykdžius sutartinių įsipareigojimų savo kontrahentams, buvo įvykdytos garantijos ir nurašytos BAB „Ūkio bankas“ lėšos deponuotos „Commerzbank AG“ priešpriešinei garantijai užtikrinti. BAB „Ūkio bankas“ dalį „Commerzbank AG“ nurašytų lėšų įsiskaitė iš kitos UAB „Aviabaltika“ sąskaitos, o šioje byloje reikalauja atlyginti likusią sumos dalį, delspinigius ir procesines palūkanas. Atsakovė laikosi pozicijos, kad garantija buvo užtikrinta garantijos padengimo sąskaitoje buvusiomis lėšomis, todėl BAB „Ūkio bankas“ savo reikalavimą turėtų tenkinti įsiskaitydamas šias lėšas. BAB „Ūkio bankas“ teigia, kad prasidėjus banko bankroto procedūrai bankroto normomis nustatytas draudimas vykdyti visas finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo, be to, garantijos padengimo sąskaitoje buvusios lėšos pateko į bankrutuojančio banko turtą, todėl ieškovė neturi galimybės atlikti įskaitymą.

Kasacinis teismas nurodė, kad siekiant tinkamai išnagrinėti šią bylą, aktualus Direktyvos 2002/47 4 ir 8 straipsnių nuostatų, kurios perkeltos į nacionalinį reguliavimą, išaiškinimas. Kasacinio teismo vertinimu, svarbu išsiaiškinti, pirma, ar Direktyvos 2002/47 4 straipsnio 5 dalis turėtų būti suprantama ir aiškinama kaip suteikianti teisę įkaito gavėjui savo reikalavimą patenkinti iš finansinio įkaito nepaisant pradėtų įkaito gavėjo likvidavimo procedūrų, ir antra, ar Direktyva 2002/47 yra nustatomos ne tik įkaito gavėjo, bet ir tam tikros įkaito davėjo teisės, t. y. teisė reikalauti, kad, priverstinio vykdymo įvykiui įvykus po įkaito gavėjo likvidavimo procedūrų pradžios, įkaito gavėjas savo reikalavimą pirmiausia tenkintų iš finansinio įkaito. Dėl to kasacinis teismas kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, prašydamas priimti prejudicinį sprendimą

dėl nurodytų Direktyvos 2002/47 nuostatų išaiškinimo, ir sustabdė bylos nagrinėjimą iki Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo gavimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-35-313/2017

Prievolių teisė

Dėl actio Pauliana sąlygų aiškinimo ir taikymo, kai šiuo pagrindu ieškinį reiškia kreditorius, kuris tuo pat metu yra ir savo skolininko skolininkas

Ieškovas prašė CK 6.66 straipsnio pagrindu pripažinti negaliojančiais sandorius, kuriais atsakovai padovanojo savo sūnams visą savo nekilnojamąjį turtą, ir taikyti restituciją. Bylos nagrinėjimo metu ieškovas kitam asmeniui sutartimi perleido savo reikalavimo teisę skolininkui (atsakovui) ir atitinkamai teismas priėmė byloje nutartį ieškovą pakeisti jo teisių perėmėju. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad šio ginčo atveju, sprendžiant dėl kreditoriaus teisių pažeidimo, teisiškai svarbi teismų nustatyta faktinė aplinkybė, kad ginčijamų sandorių sudarymo metu ieškovo skolininkas buvo ir ieškovo kreditorius arba, kitaip tariant, ieškovas buvo savo skolininko kaip kreditoriaus skolininku. Kasacinis teismas išaiškino, kad, jeigu nustatoma, kad kreditorius, reikalaujantis taikyti *actio Pauliana*, skolininko turto perleidimo sandorių sudarymo metu pats buvo skolininko kaip kreditoriaus skolininkas, tai skolos faktas ir dydis turi įtakos vertinant, ar buvo pažeistos kreditoriaus teisės. Turi būti įvertinti prievolių dydžiai, prigimtis, jų įskaitymo galimybė, atsizvelgiant į tai, ar yra draudimų atlikti įskaitymus. Jeigu tarpusavio prievolės yra vienaarūšės, nėra draudimo jas įskaityti, tai sudarytų pagrindą tarpusavio reikalavimus palyginti. Priklausomai nuo reikalavimų dydžio gali būti pagrindas spręsti, kad, svarstant dėl *actio Pauliana* taikymo, kreditoriaus reikalavimas yra sumažėjęs priešpriešinio galimo skolininko reikalavimo dydžiu ar kreditoriaus reikalavimo iš viso neliko, jeigu kreditoriaus kaip skolininko prievolė yra didesnė už skolininko. Tokios aplinkybės sudarytų pagrindą spręsti, kad asmuo dėl tarpusavio prievolių santykio nelaikytinas kreditoriumi *actio Pauliana* taikymo prasme. Kasacinis teismas pažymėjo, kad kreditorius, kuris tuo pat metu yra savo skolininko skolininkas, privalo elgtis kaip skolininkas sąžiningai, nebloginti savo mokumo, neperleidinėti kitiems asmenims savo turto, taip pat ir reikalavimo teisių. Esant duomenų, kad *actio Pauliana* kreditorius, būdamas skolininkas, savo reikalavimo teisę kaip turtą perleido, nebūtų sąžininga jam leisti naudotis *actio Pauliana* institutu ginant savo reikalavimo patenkinimą iš skolininko turto, jeigu jis pats savo veiksmais dėl savo turto perleidimo sudaro prielaidas pažeisti savo kreditoriaus teises. Gali susidaryti situacija, kai vienam kreditoriui bus sudaryta galimybė pasinaudoti reikalavimo patenkinimu iš skolininko turto (patenkinus *actio Pauliana* ir tokiu būdu atkūrus skolininko mokumą), o kitas kreditorius dėl reikalavimo perleidimo bus praradęs turtą ir galimybę įskaityti prievoles. Tokios situacijos įteisinimas nebūtų sąžiningas, nes toleruotų reikalavimą perleidusio asmens nesąžiningą elgesį. Tai taip pat būtų neteisinga, nes vienas iš turtą perleidusių kreditorių iš nesąžiningų veiksmų turėtų naudos – liktų neįvykdęs prievolės. Be to, kitas asmuo patirtų neproporcingų nuostolių, nes tokios pat rūšies prievolę būtų įvykdęs iš atiteisto mokumui atkurti turto. Kasacinis teismas sprendė, kad jeigu *actio Pauliana* reiškia kreditorius, kuris tuo pat metu yra ir savo skolininko skolininkas, ir jis perleidžia savo reikalavimą, o tai galėtų pažeisti jo kreditoriaus teises dėl mokumo sumažėjimo ar kitais būdais (sudarytų pagrindą taikyti CK 6.66 straipsnį), tai tokio kreditoriaus ieškinio *actio Pauliana* pagrindu reiškimas gali būti vertinamas kaip kreditoriaus piktnaudžiavimas subjektine teise. Ši aplinkybė yra teisiškai reikšminga, nes pagal įstatymą sudaro pagrindą teismui atsisakyti ginti tą subjektinę teisę (CK 1.137 straipsnio 3 dalis). Remdamasis nurodytais argumentais ir nenustatęs vienos *Actio Pauliana* sąlygos – kreditoriaus teisių pažeidimo, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-3-695/2017

Dėl actio Pauliana ir civilinės atsakomybės bei nepagrįsto praturtėjimo santykio, kai pripažinus negaliojančiais atsiskaitymų sandorius bankrutuojanti bendrovė papildomai reikalauja iš įmonės, su kuria buvo atsiskaityta pažeidžiant eiliškumą, sumokėti palūkanas už naudojimosi pinigais laikotarpį

Ieškovė (bankrutuojančios bendrovės kreditorė), reikšdama reikalavimus dėl žalos atlyginimo ir nepagrįsto praturtėjimo, kaip turtinius bankrutuojančios bendrovės netekimus nurodė atsakovės gautą naudą iš naudojimosi jai neteisėtai pervestais pinigais. Ieškovės manymu, neteisėti atsakovės veiksmai, t. y. nesąžiningumas, pasireiškiantis tuo, kad ji žinojo apie kitos sandorio šalies mokumo problemas ir kitus kreditorius, nustatyti kitoje byloje (toliau – Pirmojoje byloje), kurioje atsiskaitymų sandoriai pripažinti negaliojančiais CK 6.66 straipsnio (*actio Pauliana*) pagrindu. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad nesąžiningas trečiasis asmuo, kuris sudarydamas sandorį žino, kad juo pažeidžiami kitos sandorio šalies kreditorių interesai, prisiima riziką, kad sandorį nuginčijus jis pagal restitucijos taikymo taisykles turės grąžinti kitai sandorio šaliai tai, ką yra gavęs pagal sandorį. Tačiau tokio asmens nesąžiningumo nustatymas *per se* (savaime) nereiškia jo neteisėtų veiksmų šalies, su kuria buvo sudarytas sandoris, atžvilgiu. Kasacinis teismas konstatavo, kad trečiojo asmens nesąžiningumas, nustatytas nagrinėjant *actio Pauliana*, negali būti prilyginamas neteisėtiems veiksams, kaip jie suprantami, taikant civilinę atsakomybę (CK 6.246 straipsnis). Trečiojo asmens nesąžiningumas (kartu su kitomis sąlygomis) yra pagrindas tenkinti *actio Pauliana* ir taikyti restituciją, t. y. grąžinti turtą skolininkui, tačiau nėra pakankamas tam, kad tiek ieškinį pareiškusiam kreditoriui, tiek šio skolininkui būtų taikoma civilinė atsakomybė. Tam turi būti nustatytos visos atsakomybės taikymo sąlygos, taip pat ir neteisėti veiksmai. Kasacinio teismo vertinimu, sutiktina su byla nagrinėjusių teismų pozicija, kad šiuo atveju Pirmojoje byloje nustatytas atsakovės nesąžiningumas šioje byloje nelaikytinas prejudiciniu faktu, reiškiančiu, kad nereikia įrodinėti neteisėtų veiksmų kaip civilinės atsakomybės taikymo sąlygos. Kasacinis teismas pažymėjo, kad atsakovė iki teismo sprendimo įsiteisėjimo Pirmojoje byloje išnagrinėjimo neturėjo teisinės pareigos grąžinti gautus pinigus ir galėjo juos naudoti savo ūkinėje veikloje. Atsiskaitymo sandoriai Pirmojoje byloje teismo pripažinti negaliojančiais dėl to, kad jais pažeisti kitų kreditorių interesai. Tai reiškia, kad buvo pažeista atsiskaitymo tvarka, tačiau bendrovės (skolininkės) sutartinė prievolė atsiskaityti už atsakovės patiektas prekes egzistavo. Kasacinis teismas konstatavo, kad sprendžiant dėl civilinei atsakomybei būtinų sąlygų – neteisėtų veiksmų – nustatymo, reikšminga atsižvelgti ne tik į mokėjimo veiksmo kaip vienašalio sandorio nuginčijimo priežastis, bet ir į sutartį, kurią vykdamas šis veiksmas atliktas, t. y. vertinti jį platesniame kontekste, kaip ir padarė apeliacinės instancijos teismas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šios bylos atveju mokėjimų pripažinimas negaliojančiais teismų pagrįstai įvertintas kaip teisinė kitų kreditorių interesų gynimo priemonė, tačiau ne kaip sutarties šalių neteisėtas veiksmas viena kitos atžvilgiu jų vidiniuose santykiuose.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad vertinant, ar atsakovė gavo naudos, o kita sandorio šalis (bankrutuojanti bendrovė) patyrė tokio pat dydžio nuostolius, atsižvelgtina į tai, kad nors atsakovė ginčo laikotarpiu naudojosi lėšomis, kurios jai sumokėtos, pažeidžiant kitų kreditorių interesus, tačiau ir kita sandorio šalis naudojosi atsakovės patiektomis prekėmis. Pažymėtina ir tai, kad bankrutuojanti bendrovė prievolei užtikrinti buvo įkeitusi turtines teises atsakovės naudai. Atsakovė savo teisės patenkinti reikalavimą iš įkeisto turto nerealizavo, taigi bendrovė galėjo naudotis įkeistu turtu. Kasacinis teismas sprendė, kad esant tokiai situacijai nėra pagrindo daryti išvadą, kad atsakovė gavo nepagrįstą naudą, o bankrutuojanti bendrovė dėl to patyrė nuostolių, kitaip tariant, kad ji patyrė turtinių praradimų, kurie turėtų būti kompensuojami per nepagrįsto praturtėjimo institutą. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-47-248/2017

Dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių teismo teisę mažinti sutartines netesybas, aiškinimo ir taikymo

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl teismo teisės mažinti sutartines netesybas, kai biokuro pirkimo–pardavimo buvo sudaryta energijos išteklių biržoje. Pirmosios instancijos teismas sprendė, kad nėra pagrindo mažinti sutartas netesybas, o apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad ieškovei apskaičiuota bauda neproporcingai didelė, ir ją sumažino.

Kasacinis teismas nurodė, kad šalys energijos išteklių biržoje sudarė biokuro pirkimo–pardavimo sandorį. Centralizuotą prekybą biokuru Lietuvos Respublikos energijos išteklių biržoje reglamentuoja Centralizuotos prekybos biokuru taisyklės, kurios parengtos vadovaujantis Energijos išteklių rinkos įstatymo nuostatomis. Šio įstatymo 18 straipsnio, kuris nustato centralizuotos prekybos biokuru bendruosius principus, 4 dalyje reglamentuota, kad energijos išteklių biržoje prekiaujama pagal dvišales pirkimo–pardavimo sutartis, kurios sudaromos vadovaujantis šiame įstatyme nustatytais reikalavimais, Centralizuotos prekybos biokuru taisyklėmis ir Energijos išteklių biržos reglamentu. Reglamento 16.1 punkte įtvirtinta Reglamente nustatytais atvejais dalyvių mokamos baudos apskaičiavimo formulė. Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad CK 6.430 straipsnyje nurodyta, kad pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymą prekių biržoje reglamentuoja biržų veiklą nustatantys įstatymai ir prekybos biržose taisyklės, o bendrosios CK nustatytos pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymo taisyklės biržoje sudaromoms pirkimo–pardavimo sutartims taikomos tiek, kiek jos neprieštaruja biržų veiklą reglamentuojantiems įstatymams ar sutarties esmei. Kasacinis teismas pažymėjo, kad Reglamente apibrėžtas netesybų nustatymo mechanizmas pirmiausia nukreiptas veikti kaip specifinės rinkos reguliacinis garantas visiems rinkos dalyviams, iš anksto nustatantis vienodas neigiamas pasekmes visoms biržoje sandorius sudarančioms šalims, todėl šios netesybos pirmiausia atlieka ne kompensuojamąją, bet prievolės įvykdymą užtikrinančią funkciją. Kasacinio teismo vertinimu, Reglamento nuostatos suponuoja išvadą, kad pagal formulę apskaičiuotos netesybos reiškia iš anksto šalių aptartus minimalius kreditoriaus nuostolius, kurių dydis tiesiogiai priklauso nuo neįvykdytos prievolės dalies. Kasacinis teismas konstatavo, kad netesybų (baudos) dydį nustatančioje formulėje jau atsižvelgta į pagrindus, kuriems esant teismas gali mažinti netesybas (CK 6.258 straipsnio 3 dalis), dėl to jos teismo negali būti mažinamos tais pačiais pagrindais. Kadangi abi šalys yra verslo subjektai, sutartis sudaryta pirkėjui vykdant specifinę, ypatingą svarbą turinčią valstybės reguliuojamą veiklą – šilumos gamybą ir tiekimą, biokuro pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos reglamentuotos specialiaisiais teisės aktais, kasacinis teismas sprendė, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, jog atsakovės taikyta bauda yra neproporcingai didelė. Dėl to kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-17-378/2017

Dėl CK 6.102 straipsnio 2 dalyje nustatyto draudimo perleisti reikalavimą

Ieškovas teigė, kad CK 6.102 straipsnio 2 dalis, nustatanti draudimą perleisti reikalavimą teisėjui, prokurorui ar advokatui, kurie dėl šio reikalavimo iškeltoje byloje atlieka savo tarnybines pareigas, turi būti pagal analogiją taikoma ir ginčo sutartims dėl reikalavimo teisių perleidimo, kurias su ieškovu sudarė atsakovas kaip ieškovo atstovas teisme. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad CK 6.102 straipsnio 2 dalies draudimai įtvirtinti siekiant užtikrinti teisėjo, prokuroro ar advokato profesinę etiką. Šiais draudimais siekiama, kad šie asmenys, atlikdami savo profesines pareigas, veiktų objektyviai ir nešališkai, būtų išvengta interesų konfliktų ir nesąžiningų veiksmų. CK 6.102 straipsnio 2 dalies dispozicijoje įtvirtinta norma yra imperatyvi, ji neaiškintina plečiamai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad taikant šią normą būtina nustatyti: 1) kad asmuo, kuriam perleidžiamas reikalavimas, yra teisėjas, prokuroras ar advokatas; 2) kad iškeltoje byloje dėl reikalavimo perleidimo šie asmenys atlieka savo tarnybines pareigas. Kasacinis teismas konstatavo, kad advokato, kuris gali vienas atstovauti fiziniam asmeniui teisme

pagal pavedimą ir kuriam atstovavimas teisme yra profesinė veikla, privalanti atitikti tam tikrus reikalavimus, statusas skiriasi nuo kitų fizinių asmenų, kurie negali savarankiškai atstovauti teisme fiziniam asmeniui, tą daryti gali tik kartu su advokatu ar advokato padėjėju. Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, CK 6.102 straipsnio 2 dalies draudimo, skirto advokatams, nėra pagrindo taikyti tiems atstovams pagal pavedimą teisme, kurie atstovauja kartu su advokatu ar advokato padėjėju (CPK 56 straipsnio 3 dalis). Kasacinis teismas paliko nepakeistą apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį dėl CK 6.102 straipsnio 2 dalies netaikymo ginčo sandoriams.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-65-687/2017

Deliktų teisė

Dėl CK 6.272 straipsnio aiškinimo ir taikymo, sprendžiant dėl ikiteisminio tyrimo pareigūno ir prokuroro veiksmų

Apžvelgiamoje byloje ieškovo reikalavimai susiję su situacija, kai jam nuosavybės teise priklausanti puspriekabė, kurią jis pagal panaudos sutartį perleido kitam asmeniui, buvo sulaikyta su kontrabandinių cigarečių kroviniu, dėl to sulaikyta kaip daiktinis įrodymas baudžiamojoje byloje dėl kontrabandos, vėliau areštuota siekiant užtikrinti nusikaltimo padarymo priemonės konfiskavimą, galiausiai dėl pernelyg didelių saugojimo išlaidų parduota, o pardavus gauta pinigų suma, atskaičius pardavimo išlaidas, gražinta ieškovui po to, kai baudžiamasis procesas buvo nutrauktas pasibaigus apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminui; kaltininkas ikiteisminio tyrimo metu nenustatytas. Ieškovas nurodė, kad jo nuosavybės teisės buvo suvaržytos, kai, nustačius puspriekabės vertę ir ją pardavus, jam buvo gražinta ne visa puspriekabės vertė atitinkanti suma, nes iš šios sumos išskaičiuotos turto saugojimo išlaidos. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nenustatė pareigūnų neteisėtų veiksmų ir ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad ikiteisminio tyrimo metu nenustačius nusikalstamą veiką padariusių asmenų, ieškovas, kaip teisėtas daikto savininkas, nepareiškus jam jokių įtarimų dėl galimai padarytų nusikalstamų veikų, neturėtų patirti jokių neigiamų turtinių padarinių, susijusių su ikiteisminio tyrimo metu areštuoto jam priklausančio daikto saugojimu ir (ar) realizavimu. Tokiais atvejais netaikytina Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. 634 patvirtintų Bešeimininkio, konfiskuoto, valstybės paveldėto, į valstybės pajamas perduoto turto, daiktinių įrodymų ir radinių perdavimo, apskaitymo, saugojimo, realizavimo, gražinimo ir pripažinimo atliekomis taisyklių 151 punkto nuostata dėl pinigų sumų, išmokėtų asmenims už suteiktas turto saugojimo, realizavimo ir kitas paslaugas, taip pat kitų su turtais susijusių išlaidų išskaičiavimo iš parduoto turto vertės. Atsižvelgiant į tai, šioje byloje ieškovui priteistinas skirtumas tarp jam priklausiusios puspriekabės vertės ir realiai gražintos sumos.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal BPK 3 straipsnio 1 dalies 2 punktą baudžiamasis procesas negali būti pradėtas, o pradėtas turi būti nutrauktas, jeigu suėjo baudžiamosios atsakomybės senaties terminai. Iš 2013 m. gegužės 6 d. prokuroro nutarimo nutraukti ikiteisminį tyrimą matyti, kad veika (kontrabanda, BK 199 straipsnio 1 dalis), dėl kurios šis tyrimas vyko, buvo padaryta 2001 m. birželio 21 d.; pagal šiuo atveju taikytiną BK 95 straipsnio 1 dalies 1 punkto d papunktį (2000 m. rugsėjo 26 d. įstatymo redakcija) apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis dėl tokio nusikaltimo – dešimt metų; praėjus šiam terminui po sunkaus nusikaltimo padarymo jį padariusiam asmeniui negali būti priimtas apkaltinamasis nuosprendis. Vadinasi, ikiteisminio tyrimo nutraukimo, o kartu ir pinigų gražinimo ieškovui klausimas, galėjo ir turėjo būti sprendžiamas jau nuo 2011 m. birželio 21 d. To nepadarius, ieškovo, kaip pinigų, gautų pardavus jam priklausančią turtą, savininko, teisės buvo nepagrįstai apribotos nuo 2011 m. birželio 21 d. iki 2013 m. gegužės 6 d. Pagal CK 6.210 straipsnio 1 dalį terminą įvykdyti piniginę prievolę praleidęs skolininkas privalo mokėti penkių procentų dydžio metines palūkanas už sumą, kurią sumokėti praleistas terminas, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato kitokio palūkanų dydžio. Kasacinis teismas sprendė, kad nustatytą ieškovo, kaip pinigų savininko, teisių apribojimą galėtų kompensuoti 5 proc. kompensuojamosios palūkanos, apskaičiuotos nuo ieškovui nepagrįstai laikotarpiu nuo 2011 m.

birželio 21 d. iki 2013 m. gegužės 6 d. negražintų pinigų sumos. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus ir ieškinių dalį tenkino.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-44-969/2017

Viešieji pirkimai

Dėl viešojo kelionių organizavimo paslaugų pirkimo sąlygų, susijusių su 0 Eur vertės pasiūlymų vertinimu, teisėtumo ir Viešųjų pirkimų tarnybos rekomendacijų galios

Apžvelgiamoje byloje šalys nesutarė, ar atsakovė (perkančioji organizacija) turėjo teisę nustatyti tokias viešojo tarnybinių kelionių organizavimo paslaugų pirkimo (toliau – konkursas) nuostatas, pagal kurias, pirma, tiekėjai varžosi, kas atsakovei pasiūlys mažiausią tik aptarnavimo paslaugų kainą, t. y. nevertinamos kitos viešojo pirkimo sutarties kainos sudėtinės dalys, antra, konkurso dalyviai turėjo teisę perkančiajai organizacijai pateikti nulinės kainos pasiūlymus. Pirmosios instancijos teismas ieškinių tenkino – pripažino neteisėtomis atsakovės konkurso nuostatas ir nutraukė atsakovės vykdomą konkursą. Apeliacinės instancijos teismas ieškinių atmetė.

Kasacinio teismo vertinimu, skundžiamos konkurso sąlygos, nepriklausomai nuo to, kad atsakovė iš tiekėjų reikalavo pateikti nulinės kainos pagrindimą, jiems sudarė sąlygas pateikti vienodos kainos pasiūlymus ir dėl to konkuruoti tik dėl pasiūlymų pateikimo greičio ir momento. Kasacinis teismas sprendė, kad, atsižvelgiant į ginčo konkurso sąlygas ir faktinę pateiktų pasiūlymų situaciją, aiškiai neapibrėžtas nurodymas su pasiūlymu pateikti nulinės kainos pagrindimą (konkrečius skaičiavimus bei dokumentus) – formali sąlyga, dėl kurios tiekėjai nesuinteresuoti realiai konkuruoti. Esant tokiai situacijai, tiekėjams iš tiesų pakanka abstrakčiai užtikrinti perkančiąją organizaciją, kad jie už nulio eurų aptarnavimo mokesčių pasiryžę teikti paslaugas. Tuo tikslu jie gali teisėtai remtis kasacinio teismo praktika, pagal kurią savanoriškai už perkančiąją organizaciją savo sąskaita teisėtai prisiimtų dalį viešojo pirkimo sutarties vykdymo sąnaudų.

Kasacinio teismo vertinimu, iš tiesų reikalavimas kartu su pasiūlymu pateikti nulio eurų kainos pagrindimą (skaičiavimus) *de jure* (teisiškai) prilygsta išankstiniam reikalavimui tiekėjams pagrįsti pasiūlymo kainą prieš nustatant, kurių pasiūlymų kaina neįprastai maža. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra išaiškinęs, kad pats reikalavimas tiekėjams iš anksto pagrįsti siūlomą kainą, jei taip tik palengvinamas bei užtikrinamas pirminis pasiūlymų vertinimas, bet jie nėra automatiškai atmetami dėl neįprastai mažos kainos nepagrindimo, teisėtas; svarbu vėlesnėje pasiūlymų vertinimo stadijoje užtikrinti glaudų perkančiosios organizacijos ir tiekėjų bendradarbiavimą, siekiant išsiaiškinti siūlomos kainos realumą. Kasacinis teismas konstatavo, kad išankstinis nulinės kainos pagrindimas viešojo pirkimo procedūras daro ne lengvesnes, o sudėtingesnes, nes vietoj vieno pagrindimo, tiekėjai turėtų teikti, o perkančioji organizacija vertinti du pagrindimus. Kasacinis teismas sprendė, kad ieškovės ginčijamos ir su jomis susijusios konkurso sąlygos yra neteisėtos, pažeidžia skaidrumo ir tiekėjų lygiateisiškumo principus, neleidžia atsakovei tinkamai pasiekti pirkimo tikslo įsigyti reikalingų paslaugų racionaliai naudojant tam skirtas lėšas.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau – VPT) rekomendacijos – ne norminio pobūdžio teisės aktas, nepatenkantis į pozityviosios teisės reglamentavimo sritį. Atsižvelgiant į tai, atsakovė (taip pat kitos perkančiosios organizacijos kituose ginčiuose) negali pateisinti ieškovės ginčijamų Konkurso sąlygų vien tik remiantis atitiktimi VPT rekomendacijų nuostatomis. VPT rekomendacijų nuostatų pasikeitimas, *inter alia* (be kita ko), nedaro (neturėtų daryti) įtakos ankstesnės kasacinio teismo praktikos taikymui ar netaikymui nagrinėjamam ginčui. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-248/2017

Dėl perkančiosios organizacijos teisės nustatyti reikalavimus tiekėjams turėti teisę verstis veikla ir pateiktų pasiūlymų atitiktis jiems vertinimo

Ieškovė (tiekėja) prašė teismo panaikinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimus dėl supaprastinto viešojo pirkimo konkurso laimėtojo. Ieškovės nuomone, konkurso laimėtojo kvalifikacija turėjo būti pripažinta nepakankama, nes jis neturėjo kompetentingos institucijos išduoto atestato, suteikiančio teisę verstis tam tikra statybos veikla. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas ankstesnėje praktikoje yra išaiškinęs, kad perkančiosios organizacijos, laikydamosi iš skaidrumo principo išplaukiančio imperatyvo nekeisti pirkimo sąlygų, per visą viešojo pirkimo procedūrą privalo laikytis iš anksto paskelbtų reikalavimų, nepriklausomai nuo to, kad sąlygų modifikavimu siekiama ištaisyti jų ydingumą, nes priešingu atveju ji Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme (toliau – VPI) įtvirtintą reguliavimą pažeidžia du kartus: tiek iš pradžių nustatydamą neteisėtas pirkimo sąlygas, tiek vėliau jas neteisėtai keisdama.

Kasacinis teismas išaiškino, kad viešojo pirkimo nuostatų proporcingumas ir bendroji perkančiųjų organizacijų pareiga nustatyti minimalias dalyvių kvalifikacijos sąlygas (VPI 32 straipsnio 1 dalis) reiškia, jog tiekėjų teisės verstis veikla, reikalinga viešojo pirkimo sutarčiai įvykdyti (VPI 34 straipsnis), reikalavimai turi būti nustatomi ir atitiktis jiems vertinama tik pagal specialiuosius teisės aktus, kuriuose reglamentuojama tam tikros specifinės teisės įgijimo, suteikimo ir naudojimosi tvarka ir sąlygos. Reikalavimų tiekėjų teisei verstis veikla nustatymui ir atitiktis jiems vertinimui negali daryti įtakos perkančiosios organizacijos poreikiai, pirkimo objekto specifika ir kitos panašios priežastys. Perkančiosios organizacijos privalo patikrinti, ar tiekėjų pagal specialiuosius teisės aktus įgyti atestatai (jei jie reikalingi) ar kiti teisę veikti suteikiantys dokumentai pakankami ir leistini tiekėjo kvalifikacijos atitikčiai įrodyti. Viešųjų konkursų sąlygos, dėl kurių tiekėjas negali pagrįsti teisės sudaryti ir vykdyti viešojo pirkimo sutarties, nors tokia jo teisė išplaukia iš bendrųjų ar specialiųjų teisės aktų nuostatų aiškinimo ir taikymo, *ex lege* (pagal įstatymą) neteisėtos, neproporcingos, nepateisinamos jokiais pagrindais. Dėl tokių pirkimo sąlygų teismai turėtų spręsti *ex officio*.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) 2016 m. birželio 2 d. sprendime nurodė, kad vienodo požiūrio principas ir skaidrumo pareiga turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pašalinti ūkio subjektą iš viešojo pirkimo procedūros dėl to, kad šis neįvykdė pareigos, kuri aiškiai nenurodyta šio pirkimo dokumentuose arba galiojančiame nacionaliniame įstatyme, tačiau kyla nacionalinėms valdžios institucijoms ar nacionaliniams administraciniais teismams aiškinant šį įstatymą ir užpildant tuose dokumentuose esančias spragas; tokiomis aplinkybėmis vienodo požiūrio ir proporcingumo principai aiškintini taip, kad pagal juos nedraudžiama suteikti ūkio subjektui galimybės ištaisyti trūkumus ir įvykdyti minėtą sąlygą per perkančiosios organizacijos nustatytą terminą (Teisingumo Teismo 2016 m. birželio 2 d. sprendimas byloje *Pizzo*, C-27/15). Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, Teisingumo Teismo bendro pobūdžio išaiškinimai, pagal kuriuos negalima pašalinti dalyvio iš viešojo pirkimo procedūros pagal jos sąlygose neįtvirtintus reikalavimus, kuriuos galima nustatyti tik iš teismo praktikoje pateikiamo nacionalinės teisės aiškinimo, todėl perkančioji organizacija, nepažeisdama viešųjų pirkimų principų, leidžia tiekėjui ištaisyti trūkumus, taikant teisės analogijos taisykles, aktualūs ir dėl VPI 34 straipsnio taikymo.

Išplėstinė teisėjų kolegija, keisdama ankstesnius kasacinio teismo praktikos precedentus dėl VPI 34 straipsnio taikymo, išaiškino, kad perkančiosios organizacijos tiekėjų pasiūlymus (plačiaja prasme) vertina išimtinai pagal viešojo pirkimo sąlygas; bet kokiu atveju perkančiosios organizacijos negali atmesti tiekėjo pasiūlymo pagal iš anksto aiškiai neišviešintus reikalavimus, nepriklausomai nuo to, kad jų taikymo poreikis kyla dėl kitų specialiųjų teisės aktų taikymo. Jei viešojo pirkimo dokumentuose aiškiai nenurodyta, kokios konkrečios teisės turėjimą (VPI 34 straipsnis) tiekėjas turi įrodyti perkančiajai organizacijai ir (ar) kokius konkrečius atestatus ar kitokius įrodomuosius dokumentus reikėtų jai pateikti, bet dėl pirkimo objekto apibrėžties pirkimo sąlygose ir specialiųjų teisės aktų taikymo tokie dokumentai būtini vykdant viešojo pirkimo sutartį,

perkančioji organizacija privalo leisti tiekėjui ištaisyti pasiūlymo trūkumus. Tokiu atveju pasiūlymo trūkumo (jei jį lėmė išimtinai pirkimo sąlygos) ištaisyimas suprantamas ne tik kaip trūkstamo teisės verstis veikla įrodančio dokumento (atestato) pateikimas, bet ir leidimas tiekėjui viešojo pirkimo sutarties vykdymui pasitelkti naujus subjektus – partnerius, subrangovus, jei jis pats negali ar neturi teisės atlikti tam tikrų darbų (teikti paslaugų). Jei teismo procese paaiškėja, kad perkančioji organizacija, neleidama tiekėjui ištaisyti pirmiau nurodyto trūkumo, jo pasiūlymą atmetė (arba pripažino tinkamu), teismas privalo *ex officio* tokį perkančiosios organizacijos sprendimą pripažinti neteisėtu ir panaikinti bei ją įpareigoti iš naujo įvertinti ūkio subjekto pasiūlymą, prieš tai jam leidžiant per protingą laiką ištaisyti dėl pirkimo sąlygų turinio atsiradusį pasiūlymo trūkumą. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir ieškinio dalį tenkino.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-23-248/2017

Dėl perkančiosios organizacijos pareigos atmesti tiekėjo, kuris pateikė melagingus duomenis apie kvalifikacijos atitiktį nustatytiems reikalavimams, pasiūlymą

Ieškovės teigimu, trečiasis asmuo savo profesinį pajėgumą atsakovui įrodinėjo melagingais duomenimis, nes savo pasiūlymo statybos darbų sąrašė nurodė keturias rangos sutartis, kurias vykdė kaip viešojo pirkimo sutartyse ar jokiuose kituose viešuose dokumentuose (ataskaitose) neišviešintas subrangovas, vėliau tikslindamas savo kvalifikacijos duomenis nurodė tokias įvykdytas sutartis, kurios nebuvo pabaigtos vykdyti iki pasiūlymų pateikimo konkurse galutinio termino (statybos užbaigimo aktas informacinėje sistemoje užregistruotas tik po pasiūlymo pateikimo). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas darė išvadą, kad informacija pripažintina melaginga nustačius objektyviojo (neatitiktis tiesai (tikrovei) yra daugiau faktinio, o ne teisinio pobūdžio) ir subjektyviojo (informacijos teikėjas suvokia ar turi suvokti, kad ji neatitinka realybės ir turi tikslą suklaidinti jos adresatą) elementų kumuliatyvų egzistavimą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad besiginantis informacijos teikėjas gali įrodinėti, jog duomenys atitinka faktinę realybę, o jei ir ne, jis apie tai nežinojo (negalėjo žinoti) bei nesiekė suklaidinti informacijos adresato. Byloje nėra ginčo, kad trečiasis asmuo savo profesinį pajėgumą įrodinėjo, *inter alia*, sudarytų, įvykdytų, bet pagal VPĮ tinkamai neišviešintų subrangos sutarčių pagrindu. Kasacinis teismas sprendė, kad ieškovė neįrodė, jog trečiasis asmuo faktiškai neatliko deklaruojamų darbų, kurių rezultatai ginčo konkurse naudoja įgytai (turimai) kvalifikacijai įrodyti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad tiek pagal VPĮ, tiek taikant civilinio proceso normas viešųjų pirkimų procedūrų ataskaitos duomenys bei užsakovų pažymos neturi didesnės įrodomosios galios už subrangos sutartis, darbų perdavimo–priėmimo aktus, darbų apmokėjimo įrodymus ir pan. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad statybos užbaigimo dokumento neįregistravimas viešame registre *per se* nereiškia, kad statybos darbai neatlikti, nepriimti ir pan., jei šias aplinkybes galima nustatyti iš kitų duomenų.

Apžvelgiamos bylos kontekste kasacinis teismas išaiškino, kad tiekėjas, įrodinėdamas savo kvalifikacijos atitiktį viešojo pirkimo sąlygoms, negali remtis tokiu pajėgumu, kuris įgytas, *inter alia*, pažeidžiant iš viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo išplaukiančią pareigą tiekėjų pasiūlymuose ir viešojo pirkimo sutartyse išviešinti subrangą ir subrangovus. Informacija apie pirmiau nurodytu būdu įgytą kvalifikaciją nelaikytina melaginga, jei kitais įrodymais pagrindžiama, kad ūkio subjektas *de facto* aktyviai prisidėjo prie perkančiosios organizacijos poreikio pirkimo objektu tenkinimo. Bet kokių atveju perkančioji organizacija negali atsižvelgti į duomenis apie ūkio subjekto (dalyvio, jo partnerio ar subrangovo) kvalifikaciją, įgytą nesilaikant viešųjų pirkimų ar kitų teisės normų, jei toks teisės pažeidimas lems tiekėjų pasiūlymų nelygiavertį vertinimą ir sukurs piktnaudžiavimo teise prielaidas. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-106-690/2017

Draudimo teisė

Dėl transporto priemonės savininko (draudėjo) teisės reikalauti, kad draudikui grąžintą draudimo išmoką, kaip jo patirtus nuostolius, atlygintų transporto priemonę vairavęs dėl eismo įvykio kaltas asmuo

Apžvelgiamoje byloje po eismo įvykio, įvykusio dėl ieškovės automobilį vairavusio atsakovo kaltės, draudikė išmokėjo nukentėjusiam asmeniui draudimo išmoką ir pareikalavo iš ieškovės, kad ši grąžintų 50 proc. draudimo išmokos, nes automobilį eismo įvykio metu vairavo atsakovas – jaunesnis nei 25 metų asmuo ir neturintis 2 metų vairavimo stažo, o draudikė nebuvo informuota apie rizikos padidėjimą. Ieškovės nuomone, grąžinusi draudikei dalį išmokėtos draudimo išmokos, ji įgijo teisę reikalauti žalos atlyginimo iš eismo įvykio kaltininko – atsakovo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad draudimo sutartyje draudimo rizika buvo įvertinta ir draudimo įmoka apskaičiuota atsižvelgiant į tai, kad transporto priemonės nevairuos jaunesnis nei 25 metų asmuo, taip pat asmuo, kurio vairavimo stažas yra mažesnis nei 2 metai, o padidėjus draudimo rizikai, draudėja privalėjo apie tai informuoti draudiką. Kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovės nuostolius lėmė tai, jog ji nevykdė draudimo sutarties. Jeigu ieškovė būtų tinkamai atlikusi savo prievolę pagal draudimo sutartį, tai ji nuostolių dėl dalies draudimo išmokos grąžinimo nebūtų patyrusi. Nors eismo įvykio metu dėl ieškovei nuosavybės teise priklausančios transporto priemonės vairuotojo (atsakovo) kaltės buvo padaryta žala, tačiau žalos atlyginimas vyko civilinės atsakomybės draudimo sutarties pagrindu, nuostolius atlyginti privalėjo draudikė, kuri į žalą padariusį asmenį turi ribotą reikalavimo teisę. Kasacinio teismo vertinimu, kadangi nenumatyta, kad į žalą padariusį asmenį draudikė turėtų reikalavimo teisę, tai reiškia, kad eismo įvykio metu padaryta žala yra draudikės nuostoliai, kurių neatlygina kaltasis asmuo ir kurie iš dalies gali būti padengiami tik transporto priemonės draudėjos, kuri nevykdė savo sutartinių pareigų. Kasacinis teismas sprendė, kad kaltasis asmuo neprivalo atlyginti nuostolių draudikei, nes jo atsakomybė apdrausta, tai tuo pačiu pagrindu jis neprivalo atlyginti nuostolių ir draudėjai. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-19-695/2017

Civilinio proceso teisė

Dėl šalių sutartimi nustatyto ginčų sprendimo priskirtinumo teismo ar arbitražo kompetencijai aiškinimo

Ieškovė skundžia apžvelgiamą bylą nagrinėjusių teismų nutartis, kuriomis ieškinys paliktas nenagrinėtas dėl šalių sudaryto arbitražinio susitarimo.

Kasacinis teismas nurodė, kad sutartimi šalys susitarė dėl iš sutarties kilusių ginčų sprendimo tvarkos – ginčo priskirtinumą teismo arba arbitražo kompetencijai susiejo su ginčo suma. Kasacinis teismas pažymėjo, kad nustatant, ar egzistuoja sąlygos, kurios lemia ginčo nagrinėjimą teisme ir kurių pagrindu teismas prisiima jurisdikciją arba jos atsisako, tampa aktualus kreipimosi į teismą (ieškinio padavimo) momentas. Taigi teismas dėl savo jurisdikcijos sprendžia pagal tai, koks yra, o ne koks gali būti pareikštas reikalavimas, ir pagal tai, kokios faktinės aplinkybės egzistuoja ieškinio padavimo momentu. Ieškovė, remdamasi iš sutarties kylančiais šalių teisiniais santykiais, teisme pareiškė tris ieškinius atsakovei, prašydama priteisti ieškovei iš atsakovės skolą ir delspinigius, taip pat procesines palūkanas. Ieškiniai pareikšti pagal tą pačią sutartį, tačiau už skirtingus laikotarpius. Šių ieškinių pagrindu buvo pradėtos savarankiškos civilinės bylos, vėliau jos teismo nutartimi sujungtos. Sujungus tris bylas į vieną bylą, ieškinio reikalavimas viršijo šalių nustatytą ginčo sumos dydį, nuo kurio ginčas pagal šalių sutartį priskirtinas arbitražo kompetencijai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal bendrąją taisyklę sąlygų ir aplinkybių, nuo kurių priklauso ginčo sprendimas teisme, pasikeitimas po jurisdikcijai nustatyti aktualaus laiko momento

nepanaikina teismo jurisdikcijos. Šis principas yra įtvirtintas CPK 34 straipsnio 1 dalyje, nustatančioje, kad teismas, laikydamasis teisingumo taisyklių, priimtą bylą turi išspręsti iš esmės, nors vėliau ji taptų teisinga kitam teismui. Kasacinis teismas konstatavo, kad kelių civilinių bylų sujungimas CPK 136 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka nesudaro teisinio pagrindo konstatuoti, kad, sujungus atitinkamas bylas ir dėl to padidėjus bendrai reikalavimo sumai, keičiasi reikalavimų priskirtinumas, nes, pirma, šiuo atveju teismo jurisdikcijos pagrindas – sutartyje aptarta reikalaujama priteisti suma, antra, bylų sujungimo tikslas – vadovaujantis civilinio proceso koncentracijos ir ekonomiško principais, taupant šalių ir teismo išteklius, ir kaip įmanoma greičiau išspręsti kilusius ginčus. Taigi civilinių bylų sujungimas savo esme yra tik viena iš proceso efektyvumo didinimo priemonių ir negali pakeisti šalių valios dėl ginčų sprendimo būdo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad galimas tik tų civilinių bylų, kurios priklauso teismo jurisdikcijai, sujungimas, t. y. teismas pirmiausia išsprendžia jurisdikcijos klausimą, o bylų sujungimo klausimas gali būti sprendžiamas tik konstatavus esant sąlygas ginčą nagrinėti teisme. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad tai, jog ieškinių nagrinėjimo proceso metu atsakovė kreipėsi į arbitražą dėl šalių sutartinių santykių sprendimo ir arbitražas šalių ginčą sprendė, negali būti pagrindas pripažinti skundžiamus teismų procesinius sprendimus teisėtais, nes teismas, priėmęs nagrinėti ieškinį, kuris atitinka CPK normų nustatytus ieškiniui reikalavimus ir pagal šalių sutartą priskirtinumą nagrinėtinas teisme, privalo jį išnagrinėti iš esmės, nepriklausomai nuo to, kad ieškinių nagrinėjimo stadijoje sujungus kelis vėliau pareikštus ir teismo priimtus vienuolius ieškinius, bendra reikalavimų suma pasiekia ir viršija šalių sutartos arbitražinės išlygos sumą. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-34-219/2017

Dėl civilinės bylos medžiagos pripažinimo nevieša

Atsakovas bankas pateikė teismui prašymą jo procesiniuose dokumentuose nurodytą medžiagą pripažinti nevieša, o bylą nagrinėti uždareme teismo posėdyje, nes jo pateikta informacija yra konfidenciali visų kredito gavėjų atžvilgiu, ji sudaro atsakovo komercinę paslaptį (CK 1.116 straipsnis) ir banko paslaptį (Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 55 straipsnis). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tenkino atsakovo prašymą.

Kasacinis teismas konstatavo, kad konstitucinis teisės viešumo imperatyvas, CPK 9 ir 10 straipsniuose įtvirtintos teismo posėdžio viešumo ir bylos medžiagos viešumo taikymo taisyklės pabrėžia viešo bylų nagrinėjimo principo netaikymo išimtinumą bei reikalauja bylos viešumą riboti tik tiek ir tik tokia apimtimi, kiek tai būtina bylos šalių teisėms ir teisėtiems interesams apginti. Bylos nagrinėjimas uždareme teismo posėdyje turėtų būti skiriamas išimtiniais atvejais, atsižvelgiant į saugotinos informacijos ir ginčo pobūdį, šalių ypatumus, bylos dalyką ir kitas reikšmingas aplinkybes, kai bylos šalių teisių ir teisėtų interesų negalima apsaugoti kitais būdais (pavyzdžiui, skiriant uždarą posėdį tik atskirų įrodymų tyrimui arba pasinaudojant bylos medžiagos, o ne posėdžio viešumo, ribojimu). Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad esantis teisinis reglamentavimas įtvirtino galimybes užtikrinti į bylą pateikiamos informacijos apsaugą ir neskiriant uždaro teismo posėdžio. Teismas tiek bylos nagrinėjimo metu, tiek po bylos išnagrinėjimo gali apsaugoti šalies pateiktą informaciją, pripažindamas ją nevieša, taip nepaneigdamas viešo bylų nagrinėjimo principo imperatyvumo. Atsižvelgiant į teismo proceso viešumo svarbą ir reikšmę, teisėjų kolegijos nuomone, teisinis reguliavimas taip pat nedraudžia teismui po bylos išnagrinėjimo išviešinti dalį bylos medžiagos net ir tuo atveju, kai byla buvo nagrinėta uždareme teismo posėdyje.

Kasacinis teismas nurodė, kad tam, jog teismas galėtų įvertinti pateiktos informacijos svarbą ją pateikusios šalies teisių ir teisėtų interesų apsaugos kontekste bei parinkti tinkamą šios informacijos apsaugos apimtį ir būdą, šalis, teikianti prašymą dėl informacijos pripažinimo nevieša, turi pagrįsti, kuri konkreti pateikiamuose įrodymuose esanti informacija saugotina ir kodėl. Atitinkamai teismas, priimdamas rašytinę nutartį dėl tam tikros byloje esančios medžiagos dalies pripažinimo nevieša, turi individualizuoti saugotiną informaciją (konkrečius įrodymus), o būtinumą

ją saugoti – argumentuoti. Kasacinis teismas suformulavo teisės taikymo ir aiškinimo taisyklę: teismas, gavęs šalies prašymą dėl byloje pateiktos informacijos saugumo užtikrinimo ir (ar) bylos nagrinėjimo uždarame posėdyje, visų pirma turėtų spręsti, ar pateikta informacija laikytina saugotina, ar yra pagrindas visą ar dalį pateiktos informacijos laikyti nevieša. Jei teismas nustato tokios apsaugos būtinumą, jis turėtų spręsti dėl bylos neviešumo apimties. Pirmenybė turi būti teikiama kuo mažesniai viešumo ribojimui, t. y. tik saugotinos informacijos neviešumo užtikrinimui. Tik išimtiniais atvejais, atsižvelgiant į saugotinos informacijos ir ginčo pobūdį, jo dalyką, šalių ypatumus ir kitas reikšmingas aplinkybes, kai bylos medžiagos dalies neviešumas negali užtikrinti privataus ar viešo intereso apsaugos, teismas gali skirti uždara teismo posėdį atskirų įrodymų nagrinėjimui arba uždara visos bylos nagrinėjimą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad aukštesnės instancijos teismas, nagrinėdamas bylą, kurioje žemesnės instancijos teismas buvo paskyręs uždara teismo posėdį ir (ar) pripažinęs visą ar dalį bylos medžiagos nevieša, nėra saistomas šio sprendimo ir gali parinkti kitą posėdžio viešumo ir (ar) bylos medžiagos viešumo apimtį ir būdą. Teismas, pripažindamas tam tikrą medžiagą nevieša ar skirdamas uždara posėdį, sprendžia procesinio pobūdžio klausimą. Teismo pasisakymas procesiniu klausimu neturi *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galios.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismo proceso ir bylos medžiagos viešumas yra vienas iš svarbiausių proceso principų, susijusių su visuomenės (viešojo) intereso apsauga. Kasacinis teismas išaiškino, kad vien informacijos, kuri vienos iš ginčo šalių įvardijama ar pagal ginčo šalių sudarytus susitarimus laikytina konfidencialia, pateikimas teismui, neįvertinus, ar šioje informacijoje esanti informacija sudaro komercinę ar kitokią paslaptį, ar yra saugotina privataus gyvenimo požiūriu, nėra pakankamas pagrindas laikyti šią medžiagą nevieša ir tuo labiau skirti uždara teismo posėdį. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, taip pat į tai, kad ginčas susijęs su vartotojų teisių gynimu, bei kasacinio teismo paskirtį formuoti vienodą teisės taikymo ir aiškinimo praktiką bei užtikrinti visuomenės informavimą apie šią praktiką, kasacinis teismas sprendė, kad nemotyvuotai ir nepagrįstai atsakovė prašė laikyti jos prašomą medžiagą nevieša, nes ji savo prašyme nenurodė, kokia konkreiti nurodytuose dokumentuose esanti informacija laikytina saugotina, taip pat nepateikė jokios papildomos informacijos ir argumentų dėl konkrečios saugotinos informacijos ir savo rašytiniuose paaiškinimuose. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis neužkerta kelio pagal CPK 10 straipsnio 2 dalį kreiptis į pirmosios instancijos teismą su prašymu jau išnagrinėtos bylos medžiagos dalį laikyti nevieša. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas pakeitė apeliacinės instancijos teismo nutartį ir laikė, kad visa bylos medžiaga yra vieša.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72-421/2017

Dėl CPK 56 straipsnio 3 dalyje nustatyto fizinio asmens atstovavimo pagal pavedimą teisme

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl atsakovo atstovavimo pagal pavedimą ieškovui teisme apimties. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad ieškovui buvo žinoma, jog atsakovas nėra advokatas ir negali savarankiškai atstovauti ieškovui civiliniame procese.

Kasacinis teismas yra nurodęs, kad pagal CPK 56 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktus tik advokatas arba advokato padėjėjas, kaip su atstovaujama asmeniu kitokiais – ne atstovavimo – teisiniais santykiais nesusijęs asmenys, gali būti fizinio asmens atstovais teisme. Kasacinis teismas pažymėjo, kad asmuo, nurodytas CPK 56 straipsnio 1 dalyje, gali savarankiškai atstovauti fiziniam asmeniui pagal pavedimą teisme (pats vienas, be kito atstovo). CPK 56 straipsnio 3 dalis nustato, kad kartu su CPK 56 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytais asmenimis, taip pat su CPK 56 straipsnio 2 dalyje nurodytais asmenimis ir CPK 55 straipsnyje nurodytais asmenimis (kai atstovaujama juridiniam asmeniui) atstovais pagal pavedimą gali būti ir kiti asmenys. Kasacinis teismas konstatavo, kad asmuo, nenurodytas CPK 56 straipsnio 1 dalyje, savarankiškai (pats vienas, be kito atstovo) negali būti fizinio asmens atstovu pagal pavedimą teisme, tačiau toks asmuo fiziniam asmeniui atstovauti teisme pagal pavedimą gali kartu su advokatu ar advokato padėjėju (CPK 56 straipsnio 3 dalis). Kasacinis teismas pažymėjo, kad bylą nagrinėję teismai nustatė, jog

atsakovas, kuris nebuvo advokatas ar advokato padėjėjas, jo su ieškovu nesiejo CPK 56 straipsnio 1 dalies 3–7 punktuose nurodyti ryšiai, atstovavo ieškovui teisme pagal pavedimą ne vienoje civilinėje byloje kartu su advokato padėjėja. Kasacinis teismas sprendė, kad atsižvelgiant į tai, jog atsakovas nepateko į CPK 56 straipsnio 1 dalyje išvardytų asmenų sąrašą, tai jis negalėjo savarankiškai (pats vienas, be kito atstovo) ieškovui atstovauti pagal pavedimą teisme, tačiau atsakovas galėjo atstovauti ieškovui pagal pavedimą teisme kartu su advokatu ar advokato padėjėju CPK 56 straipsnio 3 dalies pagrindu. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko nepakeistą apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį dėl CPK 56 straipsnio 3 dalies taikymo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-65-687/2017

Dėl ekspertizės išlaidų paskirstymo šalims (CPK 93 straipsnio 2, 4 dalys)

Ieškovė (Lietuvos Respublikos ūkio ministerija) prašė teismo nustatyti atsakovams už paimtą visuomenės poreikiams iš jų jiems nuosavybės teise priklausančią Kauno laisvosios ekonominės zonos teritorijoje žemę atlyginimo dydį. Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo šalims, kai teismas nustato didesnę kompensacijos už paimtą visuomenės poreikiams žemę dydį, negu prašė nustatyti ieškovė. Pirmosios instancijos teismas sprendė, kad proporcingai (90,60 proc.) patenkintų reikalavimų daliai iš atsakovų priteistinos ieškovės turėtos 10 136,70 Eur išlaidos ekspertizei atlikti. Apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad ieškovės prašymas atlyginti už ekspertizės atlikimą jos sumokėtas bylinėjimosi išlaidas atmestinas.

Kasacinis teismas nurodė, kad apžvelgiamoje byloje bylinėjimosi išlaidų paskirstymo kontekste žmogaus teisių (nuosavybės) apsaugos požiūriu atkreiptinas dėmesys į tai, kad išlaidų paskirstymas vyksta ne privačiame ginče, bet valstybės vykdomos ekspropriacijos rėmuose; išlaidos ekspertizėms patirtos dėl to, kad atsakovams valstybė nepasiūlė teisingo atlyginimo už visuomenės poreikiams paimamus žemės sklypus ir dėl to kilo poreikis atlyginimo dydį nustatyti teisme. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika atskleidžia, kad jeigu ir būtų nustatyta, jog asmens elgesys turėjo reikšmės bylinėjimosi išlaidų dydžiui, labai svarbu, kad išlaidų paskirstymo efektas nebūtų uždedantis asmeniui neproporcingą naštą, pavyzdžiui, „absorbuotą“ ar sumažintą iš valstybės priteistą kompensaciją iš esmės. Kasacinio teismo vertinimu, šioje byloje, vertinant atsakovų, kurių turtas buvo nusavintas, elgesį, pažymėtina, kad jie pagrįstai nesutiko su ieškovės siūlomomis pinigų sumomis (dėl ko ginčas persikėlė į teismą), nes galiausiai teismai priteisė kur kas didesnes kompensacijas. Analizuojant, ar asmenys pagrįstai reikalavo pakartotinės ekspertizės skyrimo, atsižvelgtina į prašymo paskirti pakartotinę ekspertizę argumentų pagrįstumą, į ekspertizės rezultatus, jų skirtumo nuo ankstesnių turto vertinimo dokumentų žymumą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad šiuo konkrečiu atveju bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimui reikšmės turi tai, jog byloje nėra duomenų apie atsakovų sąmoningai vilkinamą bylos nagrinėjimą, nepagrįstą reikalavimą skirti papildomą ekspertizę. Atsižvelgdamas į šioje byloje teismų nustatytas aplinkybes, kasacinis teismas konstatavo, kad CPK 93 straipsnio 4 dalis tiesiogiai taikytina šiai konkrečiai bylai. Nepažeidžiant teisingos pusiausvyros, kuri turi būti nustatyta tarp bendrojo visuomenės intereso ir pagrindinių individo teisių, nustačius tinkamą atsakovų procesinį elgesį (sąžiningą naudojimąsi savo procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliktas procesines pareigas), kasacinis teismas sprendė, kad yra pagrindas nukrypti nuo CPK 93 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse ir CPK 96 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo taisyklių. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-111-686/2017

Dėl procesinių dokumentų įteikimo taisyklių pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas, ar, pasinaudodamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (toliau – ir Reglamentas) 8 straipsnio 1 dalyje nurodyta teise atsisakyti priimti procesinius dokumentus ir grąžinti juos teismui, jeigu jie nėra parengti valstybės, kurioje atsakovas gyvena, oficialia kalba ar kita jam suprantama kalba arba nėra pridėtas šių procesinių dokumentų vertimas į bet kurią iš nurodytų kalbų, atsakovas pagrįstai atsisakė iš Jungtinės Karalystės įteikiančiosios agentūros priimti Vilniaus miesto apylinkės teismo siunčiamus procesinius dokumentus. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad atsakovo atsisakymas priimti dokumentus laikytinas nepagrįstu.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo yra išaiškinta, kad Reglamento 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta galimybė adresatui atsisakyti priimti dokumentą laikoma šio adresato „teise“ ir tik nacionalinis teismas, į kurį kreiptasi perduodančioje valstybėje narėje, turi kompetenciją išnagrinėti klausimą, ar adresatas pagrįstai pasinaudojo savo teise atsisakyti priimti dokumentus motyvuodamas tuo, kad dokumentai nebuvo parengti jam suprantama kalba arba oficialia valstybės, kurioje turi būti įteikti dokumentai kalba. Pradėjęs įteikimo procedūrą ir šiuo tikslu nustatęs svarbų (-ius) dokumentą (-us), nacionalinis teismas priima sprendimą dėl dokumentų atsisakymo pagrįstumo tik tuomet, kai įteikiamo dokumento adresatas iš tiesų atsisakė jį priimti motyvuodamas tuo, kad dokumentas nebuvo parengtas jam suprantama kalba arba kalba, kurią jis turėtų suprasti. Taigi nacionalinis teismas pareiškėjo prašymu turi patikrinti, ar toks atsisakymas buvo pagrįstas. Šiuo tikslu teismas turi tinkamai atsižvelgti į visus bylos dokumentus, kad, viena vertus, nustatytų dokumento adresato kalbines žinias ir, kita vertus, nuspręstų, ar, atsižvelgiant į nagrinėjamo dokumento pobūdį, reikalingas jo vertimas. Jei prieš dokumentų įteikimo procedūrą bylą nagrinėjantis teismas atliko pirminį adresato kalbinių žinių vertinimą, kad kartu su ieškovu nustatytų, ar būtina pateikti dokumento vertimą, sprendimas nereikalauti parengti tokio vertimo neturi jokios įtakos nei adresato teisės atsisakyti priimti šį dokumentą buvimui, nei jos įgyvendinimui. Kitaip tariant, net jei šis teismas šiuo etapu jau įsitikino, kad adresatas supranta kalbą, kuria parengtas dokumentas, todėl jo vertimas nereikalingas, jis iš to negali daryti išvados, kad suinteresuotasis asmuo negalės teisėtai ginčyti įteikimo procedūros, ir taip neleisti jam pasinaudoti Reglamento 8 straipsnio 1 dalyje numatyta jo teise atsisakyti priimti šį dokumentą, nes kitaip būtų pažeista jo teisė į gynybą. Tik adresatui pasinaudojus šia teise bylą nagrinėjantis teismas gali teisėtai spręsti klausimą dėl atsisakymo pagrįstumo. Nusprendus, kad adresatas dokumentus atsisakė priimti nepagrįstai, nėra kliūčių nacionaliniam teismui taikyti nacionalinėje proceso teisėje numatytų padarinių dėl adresato nepagrįsto atsisakymo priimti dokumentą, jei bus užtikrintas visiškas Reglamento veiksmingumas. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas išaiškino, kad skirtingai nei nurodo atsakovas, Reglamentu nėra suteikiama teisė adresatui pasirinkti, kuria kalba jis pageidautų gauti dokumentus – jam suprantama ar valstybės, kurioje turi būti įteikti dokumentai, oficialia kalba. Atsakovas gali tinkamai pasinaudoti savo teise atsisakyti teikiamų dokumentų tik tuo atveju, kai dokumentai nėra įteikiami nė viena iš šių kalbų. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į įrodymus, patvirtinančius, kad atsakovas supranta lietuvių kalbą: į Mykolo Romerio universiteto pažymos turinį, iš kurio matyti, jog atsakovas lietuvių kalba yra įgijęs ne bet kokį, o teisės bakalauro kvalifikacinį laipsnį (jam įteiktas bakalauro diplomas); atsisakymo priimti dokumentus formoje pats atsakovas pažymėjo, kad jis supranta lietuvių kalbą, o priešastis, dėl kurios atsisakė priimti dokumentus, yra ne atsakovo lietuvių kalbos nesupratimas, o jo siekis gauti dokumentų vertimus tam, kad jam galėtų atstovauti Jungtinės Karalystės advokatai. Kasacinis teismas konstatavo, kad iš paties atsisakymo galima išvada, jog atsakovas supranta, su koku klausimu susiję procesiniai dokumentai jam buvo įteikiami. Kasacinis teismas sprendė, kad teismai tinkamai konstatavo, jog atsakovo atsisakymas priimti įteikiamus dokumentus yra nepagrįstas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-71-701/2017

Bankroto teisė

Dėl tyčinio bankroto kriterijus reglamentuojančių ĮBĮ 2 straipsnio 12 dalies ir 20 straipsnio (2013 m. balandžio 18 d. įstatymo Nr. XII-237 redakcija) aiškinimo bei taikymo

Bankroto administratorė prašė pripažinti bankrutavusios bendrovės bankrotą tyčiniu. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai pareiškimą tenkino.

Teismas pripažįsta bankrotą tyčiniu, jei nustato, kad įmonės veikla buvo organizuojama taip, jog kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į įmonės skolininkės turta buvo apribotos arba panaikintos ir (arba) išieškojimo pirmenybė buvo sąmoningai teikiama tos pačios eilės pagal CK 6.930¹ straipsnį kreditoriams, kuriems įsipareigojimai atsirado vėliau ir (arba) buvo nepradelsti arba mažiau pradelsti, žinant, kad kreditoriai, kuriems įsipareigojimai pradelsti arba daugiau pradelsti, faktiškai neturės į ką nukreipti savo išieškojimo, nes įmonė nebeturės pakankamai turto (Įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 20 straipsnio 2 dalies 4 punktas). Kasacinis teismas pažymėjo, kad bankrotas pripažįstamas tyčiniu vertinant aplinkybių, susijusių su įmonės veikla, visumą. Kasacinio teismo vertinimu, teismų nustatytos faktinės aplinkybės atitinka ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 4 punkte nurodytus tyčinio bankroto požymius, tačiau tik formaliu požiūriu, nes, vertinant byloje nustatytą faktinių aplinkybių visumą, negalima daryti išvados, kad bendrovės vadovas atliko veiksmus, kuriais siekė privesti bendrovę iki nemokumo ir bankroto (ĮBĮ 2 straipsnio 12 dalis). Byloje nustatytą faktinių aplinkybių visumą rodo, kad vadovas, nesikreipdamas į teismą dėl bankroto bylos bendrovei iškėlimo (ĮBĮ 5 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 8 straipsnis) ir tęsdamas jos veiklą, mažino jos darbuotojų skaičių, gretino (jungė) pareigybes ir pats bendrovėje dirbo kitus (ne tik vadovo) darbus; naudojo savo daiktinius (įrenginius, techniką) ir piniginius (skolino bendrovei) išteklius bendrovės veikloje; per savo asmeninę banko sąskaitą tvarkydamas iš bendrovės veiklos gaunamas įplaukas, jas naudojo atsiskaitymui su bendrovės kreditoriais, įskaitant valstybę. Kasacinis teismas darė išvadą, kad bendrovės vadovas veiksmais, pažeidusiais įstatyme įtvirtintą atsiskaitymų eilę, siekė ne apriboti kreditorių galimybes nukreipti išieškojimą į bendrovės turta, bet tęsti bendrovės veiklą: sumokėti už tiekiamą elektrą, telefono paslaugas, vandenį, išmokėti atlyginimus darbuotojams, t. y. atsiskaityti su kreditoriais, nuo kurių priklausė tolesnė bendrovės veikla. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad vadovas, atsiskaitydamas su nurodytais bendrovės veiklos tęstinumui svarbiais kreditoriais, jiems neperleido viso likusio ar didžiausios vertės bendrovės turto, nepalikdamas galimybių atsiskaityti su ankstesniais kreditoriais, bet atliko einamuosius mokėjimus, todėl liko tikimybė, kad, bendrovei tęsiant veiklą, su pastaraisiais bus atsiskaityta. Dėl to kasacinis teismas sprendė, kad situacija pagal apžvelgiamoje byloje teismų nustatytas aplinkybes neatitiko ĮBĮ 20 straipsnio 2 dalies 4 punkte įtvirtinto tyčinio bankroto požymio – einamasis atsiskaitymas su Įmonės veiklos tęstinumą lemiančiais kreditoriais ne pagal įstatyme nustatytą eilę nelėmė vadovo žinojimo, kad šie neturės į ką nukreipti savo išieškojimo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad byloje nustatyti vadovo neteisėti veiksmai galėtų būti teisinis pagrindas jo civilinei atsakomybei kilti įstatymuose nustatytais atvejais, tačiau nesuponuoja pagrindo konstatuoti ĮBĮ reglamentuojamo tyčinio bankroto. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir atmetė pareiškimą dėl bendrovės bankroto pripažinimo tyčiniu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40-219/2017

Intelektinės nuosavybės teisė

Dėl Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 86 straipsnio 3 dalies (2006 m. spalio 12 d. įstatymo Nr. X-855 redakcija) galimo prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams

Apžvelgiamoje byloje sprendžiami klausimai dėl teisės normų, reglamentuojančių atlyginimą už viešą kūrinį naudojimą, aiškinimo ir taikymo tais atvejais, kai kūrinio autoriai ar

dalį jų savo autorines teises įgyvendina individualiai, nors šių teisių administravimą yra perdavę kolektyvinio administravimo asociacijai; taip pat sprendžiama, koks kūrinio panaudojimo skaičius gali būti vertinamas kaip pakankamas autorių teisių pažeidimui konstatuoti.

Ieškovė asociacija LATGA nurodė, kad atsakovė UAB „Norfos mažmena“ nurodytu laikotarpiu jai priklausančiose parduotuvėse naudojo muzikos kūrinius, nors nebuvo sudariusi licencinės sutarties su asociacija LATGA ir nemokėjo autorinio atlyginimo už viešą asociacijos LATGA narių kūrinių atlikimą, pažeisdama Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – ATGTĮ) 15 ir 70 straipsnius. Ieškovė apskaičiavo atlyginimo už kūrinių naudojimą sumą atsižvelgdama į ATGTĮ 86 straipsnio 3 dalį, kurioje nurodyta, kad teismas, nustatęs, jog kūriniai ar gretutinių teisių objektai buvo panaudoti be kolektyvinio administravimo asociacijos licencijos, priima sprendimą išieškoti iš naudotojo 2 kartus didesnę atlyginimą, negu priklausytų mokėti pagal suteiktą licenciją naudoti kūrinį ar gretutinių teisių objektą.

Kasacinio teismo vertinimu, nagrinėjamoje byloje aktualus ATGTĮ 86 straipsnio 3 dalyje (2006 m. spalio 12 d. įstatymo Nr. X-855 redakcija) įtvirtintas teisinis reguliavimas pasižymi panašiais požymiais, kaip ir ATGTĮ (1999 m. gegužės 18 d. redakcija) 67 straipsnio 3 dalies nuostata, kurios prieštaravimas Lietuvos Respublikos Konstitucijai buvo konstatuotas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 6 d. nutarimu, tai yra: 1) jis teismui iš esmės nepalieka teisės spręsti dėl priteistino atlyginimo dydžio; 2) jame nėra nustatyta jokių kriterijų, į kuriuos galėtų atsižvelgti teismas, sprenddamas dėl priteistino atlyginimo dydžio. Dėl tokio teisinio reguliavimo imperatyvumo teismas neturi galimybės sprendžiant dėl priteistino atlyginimo dydžio remtis protingumo, proporcingumo, teisingumo ir kitais bendraisiais teisės principais, atsižvelgti į kitas bylai reikšmingas aplinkybes. Toks teisinis reguliavimas sudaro prielaidas atsirasti tokioms teisinėms situacijoms, kai teismo galimybės vykdyti teisingumą sumažėja (o kai kada apskritai neįmanoma vykdyti teisingumo). Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, kasaciniui teismui kilo abejonė, ar ATGTĮ 86 straipsnio 3 dalyje (2006 m. spalio 12 d. įstatymo Nr. X-855 redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniams teisingumo, teisinės valstybės principams. Atkreiptinas dėmesys, kad aptariama įstatymo norma iš esmės nesiskiria nuo šiuo metu galiojančios redakcijos ATGTĮ 86 straipsnio 3 dalyje (2016 m. lapkričio 3 d. įstatymo Nr. XII-2708 redakcija) nustatytos normos. Dėl nurodytų argumentų visumos kasacinis teismas sustabdė bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą, kad būtų išspręstas byloje taikytino įstatymo atitikties Konstitucijai klausimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25-969/2017

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt